

A mélységből a magasba

**Egy önéletrajz:
Gulácsy Lajos**

Kárpátaljai Református Egyház Sajtóosztálya

**Munkács
2005**

TARTALOM

Ajánlás

I. Életrajz

II/1. Beszámoló személyes élményeimről „Te ezt most nem érted, de majd megérted.”

II/2. Élménybeszámoló folytatása (1)

II/3. Élménybeszámoló folytatása (2)

III. A Kárpátaljai Református Egyház története

IV/1. Egyháztörténelmi események az 1991-es évben

IV/2. A Kárpátaljai Református Egyház 1991 végén

IV/3. A Kárpátaljai Református Egyház élete az 1992. évben

IV/4 Református egyházi élet Kárpátalján (1992. július)

IV/5. Jelentés a Kárpátaljai Református Egyház jelenlegi helyzetéről 1993. január 11-én

IV/6. Az első református gimnázium megnyitása Kárpátalján

IV/7. Beszámoló a Kárpátaljai Református Egyház életéről (1995. július)

Levelek

Képes emlékek

További képek a felépült templomokról és egyéb egyházi intézményekről

Zárszó

Ajánlás

Sok ideig vajúdott e könyv megírása, de hallva a múlt sok embertelen eseményeiről, arra az elhatározásra jutottam, hogy papírra vetem, amiket átéltem és megtapasztaltam. Azt szeretném, hogy az ateista rendszernek a XX. század embere ellen elkövetett sok aljas tette ne maradjon ismeretlen a jövő nemzedék előtt. Ezeket a bűnöket az állítólagos felvilágosultak követték el.

Nekem még az is megadatott, hogy ebben a gonosz időben olyanról is beszámolhatok, mint megtapasztalásról, hogy a gonoszság uralmának látszata ellenére van e világnak igazi Ura és van értelme a küzdésnek, Istenre figyelésnek és Istenhez igazodásnak. „Ember küzdj és bízva bízzál!” Különösen az utolsó tíz év, egyházat és hitéletet megújító időszak, bizonyossága Kárpátalján annak, hogy velünk van az Isten, és ahogy Pál apostol mondja: „A ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.” (1Kor. 15,58/b)

Így kívánom útjára bocsátani ezeket a sorokat, mint a történelem egy részét. Kívánom, hogy elolvasása indítsa az olvasót bizalomra, reménységre, kitartásra és buzgólkodásra a szép, nemes emberhez méltó és Istent dicsőítő életre, valamint a boldog jövőendő várására.

Munkács, 2000. február 10.

Gulácsy Lajos

I.

Életrajz

Születtem 1925. január 8-án Tivadarfalván, Ugocsa megyében, vasutas családban, mint hetedik gyermek. Később az öcsémmel nyolcan lettünk, négy fiú és négy lány. A történelem kerekének fordultával édesapámnál a vasutasságot felváltotta a gazdálkodás. Mint gyermekek sokat dolgoztunk. Mindenkinek ki kellett vennie a részét a munkából, így tanultam meg már korán a felelősségvállalást és a kitartó munkát. Mint nagy család szerényen, de megelégedve éltünk. Soha nem hallottam szüleimtől zúgolódást, elégedetlenkedést. Tőlük tanultam meg, hogy: „Mindenekben megelégedettek legyetek.” A középiskola elvégzése után Budapestre kerültem, mint műszaki tisztviselő a Mátyásfüldei Repülőgyárba. Tele voltam fiatalos lendülettel, sok szép tervvel, úgy láttam, tárva van előttem az élet kapuja. Egy év alatt kétszer kaptam fizetésemelést, úgy véltem, hogy szép álmaim valóra válnak. De jött a háború, és annak végeztével úgy láttam, minden elveszett. A boldogságból a másik végletbe estem. Nem láttam jövőt magam előtt. Sokszor eszembe jutott egykori iskolaigazgatóm mondása: tanuljatok, hiszen ti szakemberek lesztek, és bárhol fordul a világ, jövőtök van. Sajnos azonban nem így lett. Senkire sem volt szükség, csak robotosra. Ilyen munkahelyem aztán volt három is. Végül sok veszedelem közt való vándorlás után hazakerültem szülőföldemre. Azt reméltem, itt megnyugodhatok, de más volt a valóság. Itt Kárpátalján a háború befejezésekor minden magyar és német férfit elvittek 18-50 évesig, úgymond három napos munkára (málenyikij robot), ezeknek a legnagyobb része soha nem jött haza, vagy csak évek múlva. Meghallván ezeket, visszafordultam itthonról, és Debrecenbe mentem. A nyár közepéig ott dolgoztam a vagongyárban kétségbeesve és reménytelenül. Fiatalon feladtam a reményt. Így jöttem ismét haza. Kárpátalján a nagy gyászban, a nehéz körülmények között megindult az ébredési mozgalom, melynek vezetője Simon Zsigmond lelkipásztor volt. Az evangélizációk, bibliaórák, istentiszteletek nagy hatással voltak rám, és kiemelték a mélységből. Megértettem: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkében kárt vall?” Elvesztettem a világot, terveimet, földi álmaimat, de találtam helyette igazi értéket. Máté evangéliuma 6,19-20 verse lett életem útmutatója: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják: Hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a rozsdá, sem a moly meg nem emészti és ahol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják.” Elmúlt szomorúságom, lett célja életemnek. Megjött az életkedvem. Elhatároztam, az Urat fogom szolgálni. Így indultam el, hogy a debreceni református teológiát elvégezzem. Be is iratkoztam, de közben lezárták a határt, így tanulmányaim megkezdése lehetetlenné vált.

Mégis lett megoldás. A Kárpátaljai Református Egyház akkori vezetősége, Györke István főjegyző és Kovács József irányításával, valamint Horkay Barna, Zimányi József, Kovács Zoltán és Pázsit József tanítói működésével számomra itthoni képzés kezdődött. Ez azt jelentette, hogy minden hónapban más lelkipásztor mellett készülök, és egyben kisegítő szolgálatot végzek. A központi helyem Munkácsra volt Kovács József mellett. Közben mindenütt szolgáltam, ahol csak szükség volt segítségre. Hittantanítással és konfirmációi előkészítéssel foglalkoztam. Akkor még nem tiltották a fiatalokkal való foglalkozást. Így jött el az 1948-as év, amikor tudatták velem a hivatalosok, hogy letiltanak a szolgálatról és a tanulásról. Ezután következett, hogy 1949. március 19-én hatodmagammal letartóztattak. Györke Istvánt, Huszti Bélát, Kovács Zoltánt, Asszonyi Istvánt, Pázsit Józsefet és engem. Elítéltek, és csak 1956. május 15-én jöttem haza. Mindnyájan hazajöttünk. Nehéz körülmények között megtapasztaltuk az Úr oltalmát. A fogságban töltött idő életem legtartal-

masabb ideje volt. Ott volt a helyünk, mert ott volt legjobban szükség az evangélium megtartó erejére, annak hirdetésére. Mondhatom, hogy a hét szűk és a hét bő esztendő volt az együttvéve.

Hazajövetelem után 1956. június 3-án megnősültem. Ádám Emmát vettem feleségül a munkácsi református templom orgonistáját, aki hét évig várt rám. Most ő a legközelebbi munkatársam. A hitoktatást is elvégzi, ha úgy hozza a sor. Három gyermekünk van. Fiunk Géza fizika szakos, Emma lányom német szakos, Éva lányunk magyar szakos tanár. Négy fiú unokánk van.

Hazajövetelem után az államhatalom nem engedte sem a szolgálatot, sem a tanulást. Ugyanis Kárpátalját mintául szánták arra, hogyan kell az új társadalmat Isten nélkül felnevelni. Kárpátalján, ahol rendes körülmények között 104 lelkipásztor és hitoktató működött, 24 személyre csökkent a lelkészek száma, és ez így volt 1975-ig. Miután a Szovjetunió is aláírta a Helsinkii egyezményt, engedte meg az egyházaknak, a református egyháznak is, hogy saját kebelén belül oldja meg a lelkipásztorképzést. Persze csak annyit lehetett képezni, amennyien meghaltak, vagy nyugdíjba mentek. Sajnos, én nem kerültem az elsők közé. Az egyházügyi hivatal újból és újból elutasította regisztrálási kérelmemet, noha nekem már volt négyévi szolgálati és tanulmányi időm. 1978 őszén végre mégis regisztráltak és 1979 nyarán már letettem a vizsgáimat. Azóta több helyen szolgáltam, jelenleg Munkács központtal, Beregrákos és Kajdanó községben. 1987 júniusától püspöki tanácsos és a lelkészképzés egyháztörténet-előadója vagyok. 1987. november 15-től Bereg megye esperese, 1991. április 4-től egyházkerületi főjegyző, 1994. május 13-án püspökké választottak.

Ezek után mondhatná valaki: milyen sikeres ember! A valóság az, hogy kicsi koromtól sok-sok munkálkodásban, felelősségvállalásban telt az életem. Megismertem a mélységeket és a magasságokat. Az bizonyos, hogy mindenben látom Isten vezetését, megtartó kegyelmét. Az Úr már rabságom előtt készítette életemet, hogy az Ő eszköze legyek. Kemény körülmények között formál a Mester, de biztonságot ad az, hogy a vésőt Ő tartja a kezében. Most, életem e szakaszában, emberi szemmel nézve a csúcsra érve, sem akarok más lenni, mint Isten eszköze református egyházunk, magyar népünk és az egyetemes embervilág számára. Szolgálni a megbékélést, jóakaratot, utat mutatni az üdvösség felé. Istenhez az a kérésem, hogy adjon bölcsességet, lelki látást, hogy mindenben az Ő akarata valósuljon meg.

Arra kérem minden szolgatársamat, minden felebarátomat, legyünk Isten eszközei, hogy jótetszése nyugodjon rajtunk. A 90. zsoltár záró versével fejezem be írásomat:

„És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mirajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk.”

Beregszász - Munkács, 1994. június 1.

II/1.

Beszámoló személyes élményeimről

„Te ezt most nem érted, de majd megérted.”

Gulácsy Lajos a nevem. Születtem 1925. január 8-án Tivadarfalván, amely község jelenleg Kárpát-Ukrajnában van. A második világháború után szovjet területnek nyilvánították. Ezáltal sok olyan élményben és megtapasztalásban lett részem, amelyet csak itt lehet átélni, és bizonyosságot tenni róla.

Élménybeszámolómnak ezt a címet adnám: „Te ezt most nem érted, de majd megérted.” (Jn 13,7)

Születésemmel kell kezdenem. Arról szólok, amit édesanyám mondott el nekem rabságba vitelem előtt. Nagy családban születtem, hetedik gyermekként, de megszületésem előtt azt tanácsolták édesanyámnak: elég volt már az a sok gyermek, miért kell azt megszülni, vétesse el. Abban az időben ezt büntették, így csak titkon és félve lehetett megtenni. A sok tanácsra rá is állt édesanyám. Elment egy ismerős orvoshoz, de míg várt rá nagy lelki szorongás fogta. „Meg akarod ölni azt, akit Isten adott, tudod-e hogy Isten mit akar vele? Keresztül akarod húzni Isten tervét.” Annyira erőt vett rajta a lelkiismeret-furdalás, hogy hazaszaladt és vállalta a hetedik gyermeket. Így születtem meg én és utánam még egy öcsém is. Hogy ez volt az Isten akarata, az bizonyos, mert ha meg nem születtem volna, akkor ezeket a sorokat sem írhatnám.

Mint gyermek sokat betegeskedtem, talán nincs olyan gyermekbetegség, amelyet át ne éltem volna. Törékeny és gyenge voltam, de minden érdekelt. Még iskolába nem jártam, de figyeltem a nagyok dolgait, beszédét. Úgy tettem, mintha játszanék, de hallgattam a felnőttek tanácskozását. Édesapám sokáig a község vezetője - bíró volt. Sok ügyben jöttek hozzá. Úgy ismertem meg apámat, mint becsületes, igazságszerető, jóindulatú embert, aki nem volt személyválogató. Büszke is voltam rá és még most, holta után is az vagyok. A nagyok beszédét figyelve sokat hallottam a megszálló román katonákról, hogy mennyi embertelenséget és gátságot követtek el a magyar nép ellen (az első világháború után). Gyermekfejjel elhatároztam, hogy bosszút állok. A falu szélén, a földünkön elbújtam a kukoricásban és kövel dobáltam meg a nyitott kocsival arra utazó román parancsnokot. Keresték is a tettest, hogy megbüntessék. Édesapámhoz jöttek panaszra, mint bíróhoz, de én mélyen hallgattam. És hallottam, hogy hol keresik a bűnöst, és hogyan akarják megbüntetni. Senki nem gondolta, hogy épp a bíró fia a tettes. Nagyon izgultam, mert édesapám büntetett volna meg először. Megúsztam, nem tudódott ki a dolog, csak húsz év múlva, mikor elmondtam édesapámnak.

Mint ahogy írtam, gyenge fizikumú voltam, elég kis növésű, így az iskolában mindig elől ültem, a tanító szeme előtt. Magamban mindig zúgolódtam, miért nem vagyok nagyobb és erősebb, úgy mint más. Akkor még nem értettem, hogy ez majd egyszer javamra lesz.

Amikor letartóztattak, Kazahsztánba kerültem börtönlágerbe. Ott sivatagi időjárás van, mindig fúj a szél, és télen nagy hideg van. Én, a kis ember a nagy balti emberek között úgy meghúztam magam, hogy a szél is alig talált meg. A kenyérfejadag, amit adtak a raboknak egyforma volt, akár nagy, akár kistestű az ember. A kisebb testnek ugyanaz a mennyiség többet jelentett, mint a nagy, derék embereknek. Akkor békéltem meg növésemmel. Isten a kis növést is a javamra fordította. Isten előrelátó Isten.

Tizenhét éves koromban, mint diák én is dohányoztam. Nem voltam erős dohányos, de később bizonyosan az lettem volna. Egy budapesti konferencián előadást hallottam egy olyan

fiatalemberről, aki megszabadult a dohányzás káros szenvedélyétől és elmondta, hogy mennyire árt a szervezetnek és milyen sokba kerül. Azt ajánlotta, hogy a dohányzásra költött összeget inkább valami jóra fordítsuk. Rám olyan nagy hatással volt az előadás, hogy elhatároztam, többé nem dohányzom és a cigaretta árát jó célra fordítom, akkor csak ezt láttam, de a rabságban értettem meg, miből szabadított meg az Isten. A rabságban a dohányosok a kenyérük felét odaadták dohányért és sokan emiatt éhen haltak. Engem Isten előre elkészített, hogy ez a káros szenvedély ne veszítsen el. Azóta nem dohányzom, és nem tapasztalom hiányát.

Mint fiatalember 1944-ben elvégeztem a fémipari iskolát sok reménnyel és tervvel, hogy mint műszaki ember szép és boldog életet fogok élni. De a háború és annak vége mindent keresztülhúzott. Úgy láttam, hogy nincs miért élni, nincs lehetőség talpra állni, csak a pusztulás jöhet ezután. A magyar férfiakat 18 évestől 55 évesig elhurcolták, úgymond háromnap munkára, felépíteni a Szovjetuniót. Valójában az itthon maradtak megfélemlítése volt a cél és az, hogy sokan elpusztuljanak. Az elhurcoltak 30%-a odamaradt, az éhség, szomjúság, fagy és sok betegség végzett velük. Most folyik a halottak összeszámlálása és már 40000-nél tart a sztálini terror áldozatainak száma. Eddig még beszélni sem volt tanácsos erről. Én 1944-ben Budapesten laktam, azt gondoltam, hogy kikerülök ezt a megpróbáltatást. Nem tudtam akkor, hogy részem lesz belőle, csak más formában. 1945-ben, mint elkeseredett fiatalember hazajöttem szüleimhez. Szülőfalumban akkor egy missziós lelkész szolgált. Többször találkoztunk. Meghívott a bibliaórákra, később szorosabb lett a kapcsolatom vele. Az evangélium megnyitotta szemeimet és értelmemet. Céltalan, elkeseredett szívem megértette, hogy az Úr által mindent előről lehet kezdeni. Így értettem meg a Jézus szavát: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön...” Mt 6,19-21. Akkor így imádkoztam: Uram, hadd legyek én a Tiéd, használd fel életemet országod javára. Ezt a felajánlást gyakorlat követte. A terv az volt, hogy a debreceni teológiára megyek, de a határt 1945 őszén lezárták. Ekkor már az iratmisszió munkása voltam. Az ébredési mozgalom vezetősége, akik akkor az egyház missziói munkáját irányították, úgy döntöttek, hogy a lehetőség szerint itthon magán képzésben részesítenek. Ez azt jelentette, hogy bizonyos ideig a kijelölt lelkipásztoroknál fogok tanulni, és közben gyakorolni az igehirdetés szolgálatát. Így kerültem 1946 januárjában a munkácsi református lelkészhez, Kovács Józsefhez, aki apám helyett apám volt. Nagytudású, bölcs és becsületes ember volt. Nagyon sok jót tanultam tőle. Mindent megtett, hogy alkalmas legyek a szolgálatra. Minden teológusnak kívánok ilyen tanítómestert. De hála az Úrnak több ilyen áldott és bölcs tanítómesterem is volt: Horkay Barna, a nagyszőlősi lelkipásztor, Zimányi József, gecsei lelkipásztor, Pázsit József, tivadari lelkipásztor, Györke István, beregújfalusi lelkipásztor és még mások. Külön kiemelem Simon Zsigmond lelkipásztort, aki az ébredési mozgalom vezetője volt. Mindig mondta: fiúk, tanuljátok a Biblia szövegét, mert eljön az idő, mikor nem lesz könyvünk, de amit megtanultunk, azt senki el nem veszi tőlünk. Próféciaja be is teljesedett. Letartóztatásunkkor az volt az első, hol a Bibliánk, elvették, és többet nem láttuk, de amit megtanultunk, az megmaradt a fejünkben és a szívünkben. Milyen jó volt a lágerben behunyt szemmel mondani, olvasni a Bibliát. Ott tapasztalta meg az ember, hogy az Ige megtartó erő. Itt szeretném elmondani, miért kellett lágerbe kerülnöm.

1946 januárjától különböző lelkészeknél tanultam és szolgáltam. A fő hely Munkács volt. Ez így ment 1948 novemberéig, mikor az egyházakat regisztrálták és csak az államhatalom által adott engedély alapján lehetett szolgálni. Mivel nekem nem volt meg a teljes teológiai végzettségem, eltiltottak minden egyházi tevékenységtől. 1949. március 19-én pedig letartóztattak öt lelkipásztorral együtt. A vád: „Szovjetellenes propaganda, a haladó tudomány gátlása és az ifjúság félrevezetése.” Mint nem kívánatos személyeket két hónapi vallatás után 1949. május 24-én elítéltek. Így kerültem én is ki a nagy birodalomba, mint tíz esztendőre

elitált rab. Ebből hét évet és három hónapot letöltöttem. 1956. május 15-én kerültem haza. Hogy miért kerültem és kerültünk oda? Az ateista államhatalom bennünk ellenséget és akadályt látott. A terv az Isten nélküli boldog, szép földi élet volt, ezt hirdették az embereknek.

Az egyházat és annak aktívabb szolgálóit tervük megakadályozóiként és hátráltatóiként kezelték. Mint nem kívánatos személyek csak munkára voltunk jók. Ezért éhen, szomjan, borzalmas körülmények között, mostoha időjárás és éghajlat alatt dolgoztattak. Itt említem meg, hogy egy alkalommal nagyon rossz körülmények között annyira le voltunk gyengülve, hogy lábunkat alig bírtuk felemelni, de hajtottak bennünket fegyveres őrök farkaskutyákkal, és ha valaki lemaradt, azt puskatussal serkentették tovább menni. Egy rabbizottság elment a lágerparancsnokhoz és elmondták, hogy annyira gyengék vagyunk, hogy nem bírunk járni, dolgozni. Adjanak több ennivalót, és mi meg fogunk dolgozni érte. A válasz megdöbbentő volt: „Vegyék tudomásul, a Szovjetunióknak nincs szüksége a maguk munkájára és nem azért hozták ide magukat, hogy dolgozzanak, hanem hogy gyötörjék és halálra sanyargassuk magukat.” Ezek után csak a halál volt kilátásban. Hogy valaki megmaradt, az csoda, mi azt mondjuk, hogy kegyelem.

Elvitelünknek ez volt az emberi oldala, de van egy másik oldal és ez Isten akarata, Isten terve. Hogy mi volt az? Gondoljuk el, hogy voltak olyanok a lágerben, akik oda már 3 vagy több éve be voltak zárva odaérkezésünkkel. Borzalmas körülmények között „éltek”, ahogy erről már Szolzsenyicin is írt, csak nem hitte az ember. Ezek a foglyok már kivetkőztek emberi mivoltukból. Már beszélni sem tudtak anyanyelvükön, csak káromkodni. Istent hibáztatták azért, ami történt. Minden szenvedésért Istent tették felelőssé. Hol van az Isten, aki ezt mind eltűri? Mikor megtudták, hogy papi ember vagyok, és még hiszek Istenben, honfitársaim kigúnyoltak, bolondnak tartottak, és szinte örültek, hogy odakerültem, és ki fogok gyógyulni hazug álmaimból. A pokol szele érintette meg az embert ilyen körülmények között. Ide tud jutni az ember! Ott látszott meg valójában, milyen mélyre tud az ember süllyedni. De hála az Úrnak, nem ez volt a vég! Teltek az évek, és ezek a honfitársak megváltoztak. Emberi szóval élve „megszelídültek”. Most már imádkozni is tudtak. Reménységgel néztek a jövő felé. Nem az Istent hibáztatták a jelenért. Nem bosszút akartak állni, hanem a jövőt építeni. Megnyílt szemük látni az élet értelmét. Mikor 1955-ben haza indították őket, úgy váltunk el, mint nagyon kedves lelki testvérek. Könyörült az Úr rajtuk és jóra fordított mindent. Én a magam részéről ezt látom a legfontosabbnak. Szégyen lett volna az egyházra, hogy hívei ott vannak, szenvednek, és nincs aki számukra az Igét, az Isten üzenetét elvigye. Ott volt nekünk is a helyünk. Akkor mi sem értettük ezt úgy, csak elfogadtuk. De most már értjük. Azoknak, akik Istent szeretik, minden a javukra van. A Kazahsztánban töltött hét év testünk számára a hét szűk esztendőt jelentette. Lelkünk számára pedig a hét bő esztendőt.

Mostanában nagyon sokat írnak az oroszországi lágeri életről, de bármennyit írjanak, azt elmondani lehetetlen. Azt csak átélve lehet megismerni! Például, mikor letartóztattak, és az ungvári központi KGB-re vittek, mielőtt a cellába bezártak volna anyaszült meztelenre kellett levetkőzni. A ruháinkat elvitték a fertőtlenítőbe, így anyaszült meztelenül dobtak be a cellába a már ott levő emberek közé. Azt a megszegyenítő, megalázó bánásmódot leírni lehetetlen!

A lemergi elosztó lágerben, ahonnan tovább szállították a rabokat, orvosi bizottság állapította meg, hogy milyen munkára vagyunk alkalmasak. Az orvosok többsége nő volt. Minden rabot anyaszült meztelenül a bizottság elé vezettek és legtöbbször egy női orvos az ember hátsórészén a bőrt meghúzta, ha visszarugódott, akkor az a rab mehetett a bányába dolgozni - ez volt az első kategória. Ha már nyúlt a bőr, akkor építkezésre rendelték - ez volt második kategória. Az állatoknak a fogát szokták nézni, hogy tud-e enni, az embernél pedig, hogy bír-e még éhen dolgozni, és mennyit. Ez a XX. század közepén történt. A hitleri szörnyűségekről évtizedekig írtak, vajon az oroszországi hetven éves uralomról mennyit

fognak írni? Találkoztam ott olyan rabtársammal, aki már tizenkilenc éve volt ilyen borzalmas körülmények között. Akinek nem volt hite, isteni reménye, nem is bírta, vagy meghalt, vagy beleőrült. Hét év alatt volt alkalmam sokféle emberrel találkozni. Több mint nyolcvan nemzetiséggel voltunk együtt. A módszer az volt, összekeverni a népeket és így megfélemlíteni. Sikerült is. Most kezdenek a népek felocsúdni a megfélemlítésből, de a szétválasztódás - amikor mindenki haza mehet - hosszú folyamat lesz. Megtanulták rabtartóink Nabukodonozortól, hogyan kell kitelepíteni, összekeverni a népeket, így egymást fogják gyilkolni. Ez sikerült.

A bennünket őrző katonák úgy voltak nevelve, hogy mi vagyunk minden bajnak az okozói, nem is volt szánalom bennük irántunk. Lembergig a dzsezkazgani lágerig tizenhét napot tartott az utazás. Marhavagonokban utaztunk összezsúfolva, naponta egy negyed liter vizet kaptunk összesen. Az éhséget lehet tűrni, a szomjúság sokkal gyötrelmesebb. Egyik alkalommal vacsorára sós halat adtak, de vizet nem adtak. Az éhes rab persze mindjárt megette, mert ha nem eszi meg, akkor ellopják tőle. Vizet csak reggel adtak. Az az éjszaka a borzalmak éjszakája volt. A vagon vas részeit nyalták a rabok pokolbeli kínjukban. Tizenhét napi szörnyű utazás után, mikor megérkeztünk, ott már tél volt. Leültettek a fagyos, havas földre és hat órát kellett ott ülni, mikor az új lágerbe beengedtek bennünket. A beengedés pedig a gyötres felső foka volt. Többször átszámoltak bennünket, soha nem jött ki jól a létszám. Mindenkit átkutattak nincs-e fegyver, kés, ital, Biblia, papír, ceruza nálunk. Egy évben kétszer volt szabad levelet írni haza.

A barakkok, ahol laktunk mindig zsúfoltak voltak. Ágy, ágy mellett és emeletes. Ami a zsúfoltságnál is rosszabb volt a sok poloska, sőt tetű is. Ez leírva is undorító, de elviselni mennyivel nehezebb! Éhség, szomjúság, a szél mindig fúj. Mikor már a negyven fokot meghaladta a hideg, nem vittek dolgozni, de nem azért, mert sajnáltak, hanem azért, mert negyven fok felett a fegyver már nem működik biztosan, tehát, ha valaki szökni próbál, nem tudják lelőni.

Egy lágerben több ezren voltunk. Minden barakk magas fallal volt körülvéve, hogy a rabok ne érintkezessenek egymással. Az étkeztetés sötétben kezdődött, hogy mire megvilágosodik, lehessen menni munkára.

Az étkezde falán nagy táblára fel volt írva, mi jár a rabnak, mint ennivaló. Persze annak a tizedrészét sem kaptuk meg. Papíron minden megvolt, valójában egy kanál vízben egy pici káposzta úszkált zsír nélkül, a kása egy evőkanálnyi, odahaza egy macska többet kapott. A kenyér volt az erőt adó, egy fél kiló egy napra, s mint már írtam fekete volt és vizes, de kenyér. Éhen nem lehetett halni. Persze, ha valaki ezt nem ette meg, hanem elcserélte dohányért vagy kábítószerért, az előbb-utóbb odaveszett. Emberi élet volt ez állati sorban, vagy még lejjebb. Sokszor gondoltam rá, hogy odahaza a disznónak milyen finom tartalmas moslékot adtunk - törtkrumpli darával. Mi boldogok lettünk volna, ha azt ehettük volna. Emberek voltunk a disznók vályújánál, de abból sem kaptunk eleget. Enni nem adtak, de munkára hajtottak.

Egyik alkalommal mentünk az étkezdébe, és oda ahol kiadták az ennivalót egy hatalmas 3x5 méteres festményt akasztottak ki, mely gazdagon megterített asztalt ábrázolt. Ezt azért tették, hogy ezzel is gyötörjék a rabokat. „Látjátok, hogy mit lehetne enni, de ti éhen haltok!” A rabokon e kép láttán borzalmas lázongás tört ki, úgy hogy a képet gyorsan eltávolították. Igyekeztek kitalálni a gyötres minden fajtáját. Egyik alkalommal az építkezésen nem volt anyag, de hogy a rabok ne pihenjenek, hatalmas gödröt ásattak velük és másnap behányatták, nehogy egy kicsit leüljenek. Nem akarták, hogy erőre kapjunk, nehogy fellázadjunk. Ettől féltek mindig. Ez így ment Sztálin haláláig. Attól kezdve lassan javult a rabok helyzete, több és tartalmasabb ennivalót kaptunk, de amitől féltek, az bekövetkezett. A rabok sorban

fellázadtak. Ez a lázadási folyamat végigment az egész országon. Ahol én voltam, ott is kétszer volt rablázas. Az első 1955 februárjában. Egy leningrádi egyetemistát az őrlő közelében, és az meghalt. Azt mondták, hogy szökni akart, pedig ez a fiú a lágernek talán a legbecsületesebb, legengedelmesebb rabja volt. Nekem személyes jó barátom volt. Evangéliumi hitű ember. Előtte való nap találkoztunk, összejártunk beszélgetni és imádkozni. Mindenki tudta, hogy nem igaz, hogy szökni akart, de akkor miért lőtték agyon? A parancsnokság erre azt mondta, hogy az őrlő elvesztette értelmét, azért lőtt rá. De ha így van, akkor bárki ki van téve annak, hogy lelőjék. A rabok megtagadták a munkára való kimenetelt. Ez így volt három napig. Közben jöttek a tisztek, hogy menjenek ki munkára. Senki nem ment ki. Harmadik nap éjjel minden barakkot egyenként megtizedeltek, az embereket elvitték. Én is beleestem a megtizedeltek közé. A politikai tiszt engem a többi rabok szószólójának, képviselőjének tartott. Hatalmas katonai gépkocsikra raktak fel az éjszaka sötétségében több százunkat. Több órán keresztül vittek bennünket a gépkocsin. El voltunk készülve, hogy kivisznek a sivatagba és agyonlőnek. Az emberek az örület határán voltak. Rettenetes éjszaka volt. Úgy imádkoztam magamban: „Uram, ha itt a vég, fogadj magadhoz”. Hajnal felé megállt a gépkocsi. Akkor láttuk, hogy a láger másik végén vagyunk, ahol a különleges börtön van. Már akkor tudtuk, nem lőnek agyon. Az éjszakai kocsikázás csak a halálfélelem fokozását szolgálta. Ott átadtak minket a börtönparancsnoknak orvos jelenlétében. Ugyanis az orvosnak kell jóváhagyni, hogy lehet-e külön, szigorú börtönre ítélni. Ez a szovjet humánus. Természetesen az orvos szerint mindenki alkalmas volt a börtönre. Másnap a többiek kimentek munkára, úgy tudták, hogy bennünket agyonlőttek. Minket pedig a rögtönítélő bíróság elítélt. Volt, aki egy hónap szigorított börtönt kapott, volt, aki kettőt, vagy hármat. Én két hónapot kaptam, le is töltöttem.

Mi volt ez? Börtön a börtönben. Túléltem. Ezt is meg kellett ismerni. Az ember többet kibír, mint a vas. Itt ki kell térnem egy külön eseményre. Már azelőtt több mint egy évvel kaptam szüleimtől csomagot, és egy alkalommal egy zacskóban kukoricaliszt volt. A katona, aki átvizsgálta, csak belenézett, és látta, hogy valami van benne, meg is fogta, és puhának érezte, ami a lisztben volt. Azt mondta nekem, no a mama szalonnát küldött neked. Ezzel a tudattal vittem a küldeményt be a barakkba, és amikor kibontottam, akkor láttam, hogy nem szalonna az, hanem egy puha fedelű újszövetség, melynek végén a Zsoltárok is megvannak. Kimondhatatlan volt a meglepetésem és az örömöm. Mindjárt négy részre bontottuk, hogy nehogy egybe megtalálják és elvegyék. Én a magam részét haza is hoztam. Így ettől kezdve már volt Bibliánk. Ez a bibliai rész velem volt azon az éjszakán is, mikor megtizedelték a lágert. De mikor az orvos vizsgált, le kellett teljesen vetkőzni, sőt le is guggolni, hogy nincs-e valami nálunk elrejtve. Mikor az orvoshoz kerültem, megismert engem, mert a volt munkatársa egy magyar fogorvos-rab volt, akivel én jóban voltam. Ezt a fogorvost nagyon tisztelte, mert becsületes, derék ember volt. Megismert engem és megdöbbenve kérdezte, hogy kerültél te ide? Csak azt mondtam, megtizedeltek. Mikor kezdtem vetkőzni és az orvos látta, hogy a politikai tiszt nem néz oda, nem kellett egészen levetkőznöm és így a bibliai rész az alsónadrág szárában maradt. Velem volt a szigorított börtönben is. De mindig dugni kellett, mert ellopták volna a dohányosok cigarettapapírnak. Úgy olvastam, hogy a pokrócon egy kis lyukat csináltam, azon a fény beszűrődött és e kis fénynél mozgatva olvastam a Bibliát. De sokan nem tudják, hogy milyen nagy áldás a Bibliát olvasni, és még eldugni sem kell.

A csomagokról megemlékezve még el kell mondani a titkos levelezést is. Mint ahogy írtam, csak kétszer lehetett nekem haza írni, de minden héten írtam, mert az ott dolgozó szabadok, (a munkahelyen) akik a főnökök voltak, jóindulattal lévén továbbították, mint saját levelüket. Így még a Magyarországra való rabok is tudtak írni rajtunk keresztül haza. Volt olyan, aki csak hat év után tudott hírt adni magáról. Egyik alkalommal a menyasszonyom küldött csomagot, aki a hét év alatt hűségesen várt és mindent megtett, hogy könnyítsen sorsomon. A

csomagban egy konzervdobozba rántás volt téve, de a doboz aljában a rántás alatt levél és fénykép volt. Magyarországi fogorvos barátomnak a családját ábrázolta a kép. Öt év után akkor látta meg a családját és azt a gyermekét, akit nem is ismert, mert elhurcolása után született. Egy öt éves, szép leány nézett rá a képről. Hogy milyen hatással volt ez rá, azt leírni lehetetlen. Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van. Ez az orvos hazakerült családjához.

Visszatérve a lágeri eseményekre, mikor letelt a két hónap, melyet a megtizedelés után rám mértek, rá egy hónapra újból fellázadtak a rabok. A lázadás elindítója az újonnan hozott rabok voltak. Ugyanis törvényileg eltörölték a politikai fogoly megnevezést, tehát csak rabok vannak. Így hozták hozzánk 500 közönséges bűnözőt. Ezek persze nem tűrték azt a szigorú fegyelmet és bánásmódot, mint mi politikai rabok. A vasrácsokat a barakkok ablakáról letörték, a bezárt ajtókat kifeszítették, a barakkokat körülvevő magas falat ledöntötték. A mellettünk levő női zónát elválasztó falat is ledöntötték, mondván, nekik nem ilyen az ítéletük, mint e politikai raboknak. Persze a politikai rabok is azt mondták, ha már egyenlők vagyunk, akkor a velünk való bánásmód, őrzésünk is más kell, hogy legyen. Így a politikai rabok is csatlakoztak a lázadáshoz, mintegy 15000 ember. Megírták a követeléseiket, és megtagadták a munkára való menetelt, amíg nem teljesítik a követeléseket. A helyi parancsnokságnak nem volt joga dönteni, így a lázadás ügye Moszkva elé került. Közben eltelt negyvenkét nap. Mikor a rabok tízpontnyi követeléséből ötöt akartak teljesíteni, a rabok új követelésekkel léptek fel. Kérték, hogy vizsgálják felül az ítéleteket, mert azok törvénytelenek. Nem vagyunk bűnözők. A családok kitelepítését szüntessék be és engedjék vissza őket. Az elkobzott vagyonokat adják vissza. Engedjék haza a szabadultakat szülőföldjükre, ugyanis addig, ha le is telt a büntetés, csak a kijelölt helyen telepedhettek le a volt rabok. Száműzetésben éltek tovább. Engedjék a családtagok látogatását, levelezést velük. Adjanak rendes ennivalót és elégségest. Mindenki szakmájában dolgozhasson. Addig mindenki odament dolgozni, ahová a parancsnok beosztotta. Egyik nap árkot ásott máskor házat épített, vagy asztalos és ácsmunkát végzett. Nem számított ért-e hozzá vagy sem. Olyan is volt az a munka. Követelték a rabok, hogy bánjanak velünk emberségesen, mert mi nem vagyunk bűnözők, amivel vádolnak, az kitalált hazugság. Ezekhez hasonló követelésekből álltak a rabok feltételei. Moszkvából a belügyminiszter helyettese jött le a lágerbe. Mindent ígért, de nem akart írásba adni semmit, így a rabok továbbra sem voltak hajlandók munkára menni. Így telt a negyvenkét nap. Kívül a lágeren a katonaság fegyverben, belül a rabok maguk készítette eszközökkel: kő, vasbot, kötél, kések, sőt valami robbanóeszközt is készítettek, rádióleadó állomást hoztak létre, melyen keresztül nemzetközi segítséget kértek. Kitűzték a vöröskeresztes zászlót, a vörös félholdat és a fekete zászlót a láger legmagasabb épületére. Többször volt megbeszélés a katonai parancsnok és a rabok által választott vezetőség között, de soha nem volt megegyezés, mert az ígéreteket nem akarták írásba adni. Így történt, hogy negyvenkét nap után egy szombat hajnalban 5000 fegyveres katona és három tank megtámadta az alvó barakkokat, barakkonként megszállták a lágert, és aki ellenállt, lelőtték. Az én csoportomból hárman is meghaltak, sok volt a sebesülés is. Így végződött az ellenállás. Egy fiatal görög katolikus pap barátomat a géppisztoly-sorozat derékban találta, rögtön meghalt. Duliskovics Viktornak hívták. Előtte való este még együtt voltunk, mert ő is munkácsi lakos volt. A lázadás felszámolása után a rabokat szigorított helyre vitték. A többiek pedig kimentek munkára.

Így ért véget ez a tragikus esemény, de nemcsak nálunk, hanem az egész országban. Azt gondoltuk, hogy ezek után megszigorítják a bánásmódot, de meglepetésünkre jobb lett az ellátás, nagyon sok rabot örnélkülivé tettek, ami azt jelentette, hogy egyedül ment a munkára és jött vissza. Három kilométeren belül mozoghatott. Meglepetésemre nemsokára én is örnélkülivé lettem, sőt egy fél év múlva már a városban béreltem lakást. Most már a munkáért fizetést is adtak, s ami lényeges volt, megkezdték mindenkinek az ügyét átvizsgálni. Vagyis

azok a pontok, amelyeket a rabok a lázadás idején követeltek, rövidesen megvalósultak. Ez volt a módszer: először levérni: tudd meg, neked nincs jogod semmire, aztán teljesíteni: de mi olyan nagylelkűek vagyunk, hogy tudunk jót is adni. De ez tőlünk függ. Úgy adták az emberi jogokat, annak is csak kis részét, mintha nekik lenne joguk erre, mert ők a Kommunista Párt tagjai. Élet és halál felett korlátlanul döntenek. Valójában pedig a népnek csak kis töredéke voltak, nyolc vagy tíz százalék. Ezek olyan félelmetesen, könyörtelenül, embertelenül tudtak cselekedni, hogy a nagy tömeg meghajolt előttük, vállalták a rabszolgaságot. Mert ez az állapot a modern rabszolgaság. Te csak eszköz vagy, jogod csak annyi, hogy dolgozzál. Enni annyit kapsz, amennyit mi jónak látunk adni. Örülj, hogy élsz, mert meg is ölhetünk. E félelmetes állapotban egyedül csak a krisztusi hit és bizalom mentette meg az embert. Szenvedni kellett, de az Istenben bízó ember tudta, hogy Isten ezt is jóra fordítja. Összefoglalva e dolgokat: ennek az embertelen, gonosz, ördögi uralomnak csak az Istenhit és bizalom tudott ellenállni.

Ez a hit legyőzi a világot (1Jn 5,4-5). Ez a hit pedig Isten ajándéka. Úgy bocsátom útjára e bizonyágtételt, élményeimet, hogy adjon Isten mindenkinek ilyen krisztusi hitet, hogy győzedelmeskedjen.

Munkács, 1991. május 25.

II/2.

Élménybeszámoló folytatása (1)

Most folytatom az 1991. május 25-i beszámolómat, az azóta eltelt négy év eseményeit igyekszem nagy vonalakban leírni. Mind a három gimnáziumunk működik - Nagyberegen, Nagydobronyban és Tivadarfalván - jó eredménnyel. A tivadari missziói iskola hároméves képzése befejeződött. A tizenöt növendék szolgálatba állt. Négy fő Ukrajnában, a többi Kárpátalján szórványban, kórházakban és a cigánygyülekezetekben tevékenykedik. Azóta három cigánytemplom épült: Szernyén, Nagydobronyban és Beregszászon. Ezek bejegyzett gyülekezetek. Beindult Nagydobronyban a fogyatékos gyermekek árvaháza ötvennégy fővel. Munkácson családias árvaház működik tizennégy gyerekkel. Felépült tizenhárom új parókia és többeket kijavítottak. A nyolc templom, mely újonnan épült, a baktai kivételével készen van. Kárpátalja történetében az elmúlt nyolc év a megújulás és újrakezdés ideje volt. A huszonnégy főre leapadt lelkeszi kör negyvenöt főre emelkedett és a teológiákon - Budapesten, Debrecenben, Sárospatakon, Komáromban és Kolozsváron - negyvennégy fiatal képzése folyik.

Kilencezer gyermek szorgalmasan jár hittanórára. A nyári szünidő alatt minden évben ifjúsági táborozás folyik 14-20 éves korig. Ezeken a múlt évben is kétezer fiatal vett részt hat napos turnusokban. Megtapasztaltuk az Úr kegyelmét és áldását bőségesen. Köszönjük a testvéri támogatásukat, e nélkül nem tudtuk volna mindezeket megvalósítani.

Tervünk és óhajunk a közeljövőben egy öregek otthonát létrehozni Munkácson, és a többeszes cigányság részére Munkácson is imaházat vagy templomot építeni.

Jelenleg nagy kérdésünk az 1998. november 5-i árvíz következményeinek felszámolása. Több ezer ház omlott össze és több ezer ház kisebb-nagyobb kárt szenvedett, főleg a magyarlakta vidékeken. Megtapasztaltuk, hogy az Úr velünk volt, és sok testvéri szívet indított fel a gyors segítségre. Kaptunk ruhaneműt, élelmet és anyagi segítséget. Tavasszal indul meg az építkezés, a károk kijavítása. Ehhez ismét kérjük és előre is köszönjük testvéreink további segítségét.

Munkács, 1999. január hó

Gulácsy Lajos lelkipásztor, ny. püspök

II/3.

Élménybeszámoló folytatása (2)

Amint a dátum mutatja, ezeket a lágeri történeteket 1991. év májusában jegyeztem le és mondtam el egy beszámoló alkalmából. Azóta sok idő eltelt, és sok barátom kért, hogy írjak még többet tapasztalataimról és jelentsem meg könyv alakban. Eddig csak ígértem, hogy megteszem, most azonban már 2000 januárját írjuk, így hozzáfogok az eddigi beszámolók, tudósítások pótlásához.

Sok minden homályos már a múltból, főleg a szenvedés, félelmek és gyötrések ideje. Azonban hála az Úrnak a lelki áldások és a lelki élmények most is elevenen élnek bennem, és ezek a gazdag élmények most is hatással vannak rám. Hálaadásra és megelégedésre tanítanak.

Elégedett ember vagyok, és köszönöm az Úrnak, hogy életet adott nekem és kegyelmében hordoz.

Most tíz év eltelte után folytatom a rabsági élménybeszámolót azzal a reménnyel, hogy aki olvassa, megérti, hogy Isten a rabságban is Isten és nem jó az aggodalmaskodás, félelem, mert van Megtartónk.

Mikor 1949. március 19-én letartóztattak, egyenesen Ungvárra, a központi KGB-re vittek. Sok letartóztatott volt már ott, akiket különböző vádakkal gyötörtek. Ott volt egy Bárány István nevezetű szolyvai hentes is, 50-60 év közötti. Nagyon el volt keseredve. Mindjárt mondta: ő rövidesen meghal, mert nem bírja ezt az állapotot. Otthon jó élethez volt szokva. Minden reggel megitta az itókáját, a száz grammot, csak úgy tudott dolgozni. Ő nem bírja ezt a nyomorúságot tovább. Engem nagyon szeretett, mintha fia lettem volna. Vigasztaltam: Pista bácsi, ne veszítse el a reményt, velünk az Isten.

A börtönben minden reggel gyógyszereket hordtak szét, és megkérdeztek, milyen gyógyszerre van szükségünk. Én nem használtam semmi gyógyszert, de Pista bácsi kért, hogy én is álljak sorba kanállal és kérjek Valeriánát. Meg is történt. Ebédkor használni akartam a kanalat és éreztem, hogy szesz-szagú. Akkor jöttem rá, miért kérte a Valeriánát Pista bácsi. Ő rám nézett és huncutkodva mondta: te nem tudtad? Nem tudtam, de máskor is beálltam neki „gyógyszerért”. Szabadulása után munkácsi lakos lett és többször is találkoztunk, felidéztük a közös élményeket.

Ungváron, a központi börtönben a szigorúság ellenére hozzájutottak a rabok a legfrissebb hírekhez. De hogyan? Galagónak hívják azt a részt, ahol felépült a börtön több száz cellával és a hozzá szükséges helyiségekkel. Mindenütt volt kanalizáció, a rabok celláiban volt WC is, orosz guggolós WC. Ezeknek a csövei össze voltak kötve a fővezetékkel. Ha a WC kagyló szagtalanítójából (a görbe csőből) a vizet kimerték, vagy kiittatták az egész csőrendszer összekötve lévén a hang, az üzenet szabadon ment át rajta. Először mindenki lehúzta a WC vizet, azután a görbe csőből (szagtalanítóból) kiittatták a vizet, így bármely cellával lehetett beszélni. Így a rabok érintkezhetek, és ha valamelyik cellába új rab jött, tudatták egymással az új híreket. Én is így beszéltem az öt rabtársammal.

A kihallgatások nehezek voltak, több órán át tartottak. Különböző vallatási módszereket használtak. Voltak, akik félholtan jöttek vissza a kihallgatásról. Nekem is volt egy tizenhat órás kihallgatásom. A vallató tisztek cserélték egymást. Kezünket a térdeinkre téve kellett mozdulatlanul ülni és felelni a kérdésekre. Akkor a kémkedést akarták rám bizonyítani, és arról faggattak, kivel vagyok kapcsolatban, mikorra terveztük a Szovjetunió megbuktatását? Ezek persze koholt vádak voltak. Így akartak beszervezni besúgónak. A vallatás alatt a vallatótiszt kiment a teremből és a pisztolyát az asztalon hagyta. Várták, hogy mit fogok csinálni? Nem

csináltam semmit - vártam. Félóra múlva bejött a tiszt, színlelve, hogy ő otffelejtette pisztolyát. Láttá, hogy a trükk nem vált be, abbahagyta a kihallgatást.

A kihallgatás alatt az volt előttem, amit Jézus mondott: Ne aggodalmaskodjatok, ha bírók elé visznek benneteket. A Lélek megadja, mit kell szólanotok.

Nekem nem volt mit titkolni. Amit tettem, nem volt bűn. És mikor a bíróságon megkérdezte a főügyész, megbántam-e amit tettem, akkor azt válaszoltam: Amit tettem, nem bűn, és ha lesz lehetőségem, ezután is azt fogom tenni. Meg is adatott nekem, hiszen még most is végzem ezt a szolgálatot. A bírósági tárgyalás után még három hónapot Ungváron voltunk, míg Kijevből, a fővárosból meg nem jött az ítélet megerősítése. A hazaiak minden héten csomagot hozhattak a hozzátartozójuknak. Mondhatom, bőségben voltunk. Nem nagyon fogyasztottuk el a börtönkosztot. De voltak közöttünk olyanok, akiket már a hadifogságból hoztak vissza bírósági ítéletre. Csendőrök, katonatisztek és más állami tisztviselők. Ők mondták, hogy ne válogassunk, mert a lágerben éhség van, és ehhez kell készülni. Akkor mi még nem tudtuk mi az éhség, a szomjúság és az embertelen bánásmód, bár a kihallgatásoknál ízelítőt kaptunk belőle. Később megtanultuk, mi az, mikor az embert soha nem veszik emberszámba.

Mint említettem, Ungváron még kaptunk hazai élelmiszert, különösen szalonnát, mivel az tartós élelmiszer. Egyszer az egyik rab, egy ruszin fiú azt mondta, süssük meg a szalonnát, úgy jobb, mint nyersen! De hogyan? A fiú azt válaszolta, hogy ő megmutatja. Az ágyon ülve - mert nappal nem volt szabad aludni - egy tányér fölött egy nyírfa seprű ágára tűztük és megtűzdeltük kis nyírfavesszőkkel és a fiú kabátjából kitépett egy marok vattát, annak közepébe a falról meszet kapart, összegyúrta és a bakancsával addig dörzsölte a padlón, hogy a vatta begyulladt. Fújta, míg lángra lobbant és a szalonnába betűzdelt vesszőt meggyújtotta vele. Mindezt a tányér fölött művelte, a tányéron pedig kenyér volt. E fölött forgatta a szalonnát az égő vesszőkkel, így a zsír a kenyérré csepegett. Egy félóra múlva jött a börtönőr, kinyitotta a kémlelő-ablakot és kérdezte, honnan jön ez a sültszalonna-szag? Persze, nem árultuk el a titkot, így máskor is megismételhattuk. A leleményesség sok mindenre képes.

Ungvár után, a lemergi gyűjtőlágerben majdnem két hónapot voltunk. Ott jobb volt az ellátás - nem tudtuk miért. Az ok az volt, hogy minden két hónapban jöttek a láger-parancsnokok rabokért, de mindegyik csak a dolgozni bírót vitte. A gyűjtőben tehát az volt a cél, hogy minél hamarabb túladjanak a rabokon. Arról már írtam, hogy annak megállapítása, hogy ki milyen munkára, vagy mire alkalmas, egy orvosi bizottság állapította meg. Az állatnál értéktelenebb lett az ember. Ez azért is megdöbbentő, mert azt hirdették, hogy a kommunizmus az ember érdekeiért harcol, és a földön boldog életet biztosít az embernek. Természetesen ezt azokra értették, aki közéjük álltak, csak azokra vonatkozik, a többiek csak rabszolgák, arra való, hogy az ő jólétüket biztosítsák.

Mikor Lembergől kivittek, én Kazahsztánba kerültem, Karagandától még 600 km-re, Dzsezkazgánba. Az egész környék lágerterület volt, egymástól mintegy 30-40 km-re. Egy-egy lágerben 5-15 000 rab volt. Több helyen a férfi láger mellett női láger volt. A nőket épp úgy hajtották munkára, mint a férfiakat.

Ahol én voltam, ott építkezés folyt, oda hajtottak minket munkára. Mintegy négy kilométerre volt a lágertől. Ott épült a „Bogatyityel” rézfeldolgozó üzem, ugyanis tőlünk harminc kilométerre volt a híres rézbánya. Nagyon gazdag lelőhely. Mivel a réz, kővel együtt van, itt választották szét a kettőt. A hét év alatt felépült egy hatalmas villanytelep, hogy áramot biztosítson, és felépült az a repülőtér, ahonnan az űrhajósok a csillagvárosba szálltak.

A munka egész évben folyt. Nyáron a hőmérséklet 40-50 fokig emelkedett fel nappal, reggelre meg 10 fokra hűlt. Ezt a nagy hőmérséklet-különbséget nagyon nehezen viselte el a szervezet. Télen 20-45 fok hideg volt. Szeptember 2-án befagyott minden, és április 25-ig tél volt, de a munka ment. Hogy mennyit ért? Sokszor az, amit télen építettünk, tavasszal, a hirtelen melegben

összeomlott. Egy tavaszi reggel, mikor kivittek munkára, akkor láttuk, hogy a több emeletes folyosó leomlott. Ha ez nappal történik, több száz rabot megölt volna.

Ott lehetett látni, milyen a rabmunka. Csak átok volt rajta. Szólnom kell még az ott élt kitelepítettekről. A háború alatt a Volgamenti Német Köztársaság lakóit kitelepítették. Közel kétmillió embert. Egy része oda, Kazahsztánba került, ahol én voltam. Elmondták, milyen embertelen körülmények között történt a kitelepítés. Ugyanígy végezték ezt a gonosz munkát a Baltikumban is. Emberek milliói lettek földönfutókká! Hadd írjam le egy élményemet Dzsezkazgánban egy kitelepített német családról. A férfi raktárban dolgozott, ahol én voltam az építkezésen. Megtudta, hogy én magyar vagyok és érdeklődött, melyik részéből az országnak. Mikor mondtam, hogy Kárpátaljáról, akkor elmonda, hogy az ő apja ott volt hadifogoly az első világháborúban. A beszélgetés során kiderült, hogy szülőfalumban voltak elszállásolva a hadifoglyok, és egy nagy kanálist építettek, mely a hegyről lezúduló vizet a Tisza folyóba vezeti. Szülőfalumnál (Tivadarfalva) ömlik a vize a Tiszába. Német barátom elmonda, hogy édesapja csak jót tudott mondani a hadifogságáról. Bár mi is ezt tapasztaltuk volna!

A kitelepítettek - mint civilek - velünk szemben jóindulattal voltak. Tulajdonképpen ők is rabok voltak, egy kicsit több szabadsággal és azzal az előnnyel, hogy családjukkal élhettek. Ez az ismerősöm - később testvéri barátom - meghívott, hogy látogassam meg, mikor már örnélküli lettem. Ez azt jelentette, hogy a munkahelyre egyedül mehettem. El is mentem német barátomékhoz, és akkor láttam, hogy milyen különbség van ember és ember között. Vegyesen éltek a kitelepítettek a maguk által épített faluban. Mivel itt télen erős hideg van - a szél mindig fúj - így az emberek is inkább a föld alá bújtak. Ismerősöm háza is a föld alatt volt. Külsőre elég kicsinek látszott, de mikor a lépcsőn lementünk, meglepetésemre tágas, szép, világos helyiségbe értünk. Több szobájuk volt, de nem tudtam, honnan van a világosság. Egyszer csak feltekinttem a mennyezetre, hát látom, hogy ott van az ablak. A helyiségek többi része a földben volt, felülről kapta a világosságot. Ötletes és jó megoldás. Ez az ember kecskét tartott, hogy a gyermekeknek legyen tej. Háromszáz kilométerről hozta a szénát, mert ott nem termett. Öt év után nála ittam először tejet. Ezek az emberek imádkoztak és dolgoztak. Az ilyeneket ki lehet telepíteni, de megsemmisíteni nem. A balti kitelepítettek is az életet választották, és azóta már ők is hazamentek.

Kell még írnom a lágeri ökumenizmusról is. A hét év alatt sok mindent tapasztaltam és láttam. Ott, ahol több mint nyolcvan nemzetiség és szinte a világ minden egyházából valók voltak összezárva, az emberek nagyon is egymásra voltak utalva a halál árnyékának völgyében. Akiben csak egy parányi istenfélelem volt, az a másik emberben sorstársat, vándortársat, embert látott. Ez az összetartozás segített átvészelni a nehéz időket. Visszaemlékszem, mikor megérkeztünk Kazahsztánba, már másnap tudakozódtak felőlünk a koreai keresztyének. Ők már régebben odakerültek, Krisztusban hívők voltak. Hitükért hurcolták el őket, mikor megszállták Észak-Koreát. Egyik alkalommal a munkáról bejövet, záporosó volt és eláztunk. A koreai keresztyének elvitték vizes ruháinkat, és másnap megszáradva hozták vissza, így reggel száraz ruhában mehettünk a munkára. Nem beszédben áll az Isten országa. Az ünnepeket közösen tartottuk. 1954 húsvétján elbújva a láger területén egy vályogvető gödörben úrvacsoráztunk közösen református, római katolikus, görög katolikus, baptista és pravoszláv testvérekkel. Kenyerünk volt, bor helyett vizet használtunk. Hittük a feltámadást. A lehetőség szerint igyekeztünk sokszor találkozni. A gyakorlat az volt, hogy minden alkalommal más és más tartott egy beszámolót, tanítást. Visszaemlékszem egy zsidó rabbira, milyen különösen jó magyarázatát adta Mózes könyveinek. Egy görög-katolikus lelkész Máriáról tartott előadást, azóta jobban értem, mit jelent a Mária-tisztelet: Isten eszközévé lenni. Nem szabad elfogultnak lenni. Mi, reformátusok nem imádjuk, de jobban tisztelhetnénk.

Egy ilyen beszélgetés alkalmával - úgy mondhatnám, előadáson - nagyon különös dolgot hallottunk, mondhatni, jóvendölést. Velünk volt egy Székely Gyula Levente nevű vezérkari

alezredes, aki már kilenc éve volt ott fogságban. Civilben mérnök, tanár. Nagytudású, becsületes Krisztushívő római katolikus. Ezt mondta: Atyafiai! A jövő nem titok, mint mérnök és katonáember megmondhatom, hogy a Szovjetunió felbomlása, bukása a nyolcvanas években bekövetkezik. Szájtátva hallgattuk. Így folytatta: ez nem jóslás, hanem matematika. Ugyanis a Szovjetuniót Amerika belevitte a katonai versengésbe. Amerika ezt ki fogja bírni, de az Unió belepusztul. Ez a jóslat 1955 év tavaszán hangzott el, és így is történt, csak négy évet tévedett Levente bátyánk. Hazajövetelünk után tíz év múlva találkoztam vele Budapesten, majd leveleztünk. Akkor is kitartott számítása mellett. Sajnos, a beteljesedés előtt egy évvel itthagytta ezt a világot. De igazat mondott. Annak idején még sok mindent nem értettünk, azóta Isten sok mindenre megtanított, főleg türelmesnek lenni egymás iránt, és másokban is észrevenni az Isten munkáját.

Mint említettem, számomra az a hét év a sok nyomorúság ellenére gazdag áldást adott, hogy nemcsak a lágeri borzalmakra emlékezhetem, hanem Isten megmentő és az örökéletre készítítő tervét is jobban érthetem. Ezért is fogtam hozzá, hogy élményeimet leírjam, hogy mások számára is tanulság legyen. Sokat lehetne ezekről írni, írtak is már sokan és még mások is tollat ragadnak talán, hogy beszámoljanak a múltból. Ez a 20. század sok embertelenségéről, Isten elleni lázadásáról, ördögi kísértésekről és gonoszságról szól. Ahogy Pál apostol írja az efézusi gyülekezetnek a 6,12-13-ban: „Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen az élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak. Annak okáért vegyétek föl az Istennek minden fegyverét, hogy ellenállhassatok ama gonosz napon, és mindeneket elvégezvén megállhassatok.” Bár a mai ember meglátná ezeket és segítségül hívná az Úr nevét.

Visszatérve a lágeri életre, annak nagyon nehéz része volt a munkára való kimenetel és bejövetel. Mint már írtam, 3-4 km-re volt a munkahely. Szigorúan ötös sorban, egymást karonfogva kellett menni, beszélgetni tilos volt. Elöl, hátul, két oldalt fegyveres katonák, géppisztolyok között mentünk. Az éhségtől az első három évben csak vánszorogni tudtunk, és menni kellett. Alig bírtuk a sínen átemelni a lábunkat. Puskatus és farkaskutyák serkentették a rabokat. Számomra ezek az utak szintén borzalmasak voltak, de könnyebbé tette az, hogy én mindig a jövőre gondoltam. Mint fogok csinálni, ha hazakerülök? Elképzeltem, és biztos voltam abban, hogy erre Isten lehetőséget ad, és nekem tudnom kell, mi a feladatom. Gondolatban a jövővel foglalkoztam és észre se vettem, hogy már megérkeztünk a munkahelyre, vagy bejöttünk a lágerbe. A fejemben könyvet írtam a jövőről. Most, negyvennégy év után örömmel írhatom, hogy terveimnek, vágyaimnak jó része be is teljesült.

Könyvem második része a hazakerülésről, de főleg az 1975 utáni egyházi életéről szól, mint hiteles dokumentum. Csodadolgok váltak valóra a Kárpátaljai Református Egyház életében. Számomra külön öröm, hogy ennek én is aktív résztvevője, eszköze voltam és vagyok. Aki a leírtakról meg akar győződni, jöjjön el hozzánk, személyesen fog megbizonyosodni a fent említettekről.

Ismét visszakanyarodom a lágeri életre. Mint ahogy ma többször is említettem, az első három év nagyon nehéz volt. Rossz táplálkozás, rideg éghajlat, éjjel-nappali munka, zaklatás. Egy esztendő telt el és nem volt pihenőnap. A láger területén kellett dolgozni. Minden barakkot magas fallal kellett körülvénni, hogy háború esetén könnyű legyen elszigetelni. Az emberi gyötrés felső foka volt. Poloska, tetű, éhség, hasmenés, megaláztatás mind együtt volt. A rabok teljesen el voltak keseredve. Egy éjszaka álmot láttam. Egy nagy sebes folyón vízikerek forgott és a raboknak sorban rá kellett lépnie a vízikerekre. A kerék levitte őket a mélybe és eltűntek. Én is sorba álltam. Már csak néhány ember volt előttem, de mindenki ment és rálépett a kerékre, hogy a mélybe vigye. Így érkeztem én is oda. Mikor az előttem lévő is eltűnt, rajtam volt a sor. Behunytam a szemem és ráugrottam a vízikerekre. A kerék abban a pillanatban megállt. Nem vitt le a mélybe. Megszabadultam. Felébredtem. Szívem hevesen vert átélve a halálfélelmet, de tudtam, nem fogok meghalni, Istennek terve van velem, hazakerülök. Ettől kezdve nem volt halálfélelmem.

Beteljesedett. Úgy értettem, Isten ez által is tudatta velem akaratát. Áldassék érte szent neve. Istennél minden lehetséges.

1956. május 16-án értem haza. Kilenc napig jöttem gyorsvonattal. Keveset aludtam, mert látni akartam, milyen ez a nagy birodalom. Ablaknál ültem. A szomszédom a vonaton egy nyomozótiszt volt. Érdeklődött, ki vagyok és hova megyek. Őszintén válaszoltam: most szabadultam hét év után. Megyek haza. Várnak. Érdeklődött, mi a véleményem a Szovjetunióról, a lágerekről, kommunizmusról. Őszintén válaszoltam. Isten büneszköze, mint volt Nabukodonozor a zsidó nép számára. De mikor lejárt az Istentől elrendelt idő, a Babilon birodalom megsemmisült. Így fog járni a Szovjetunió is. Rám nézett csodálkozva, hogy én ezt elmerem mondani egy nyomozótisznak. Igen, feleltem és meg fog róla győződni igaz az Isten beszéde és csak az Ő akarata marad meg. Sokat beszélgettünk az úton, mikor elváltunk, mint jó barátok váltunk el és köszönte, hogy ilyen őszinte voltam hozzá. Biztos vagyok benne, hogy ez az ember ezután másképp látta ember voltát.

Haza érve szinte nem ismertem rá az emberekre. Mindenki meg volt félemlítve. Bizalmatlanok voltak mindenkivel szemben. Céltalanság, közönyösség, nemtörődömség, felületesség, sivárság uralkodott a szívekben. Mintha kicseréltek volna az embereket. Ezt nevezték szocialista átnevelésnek. A munkahelyeken szinte minden nap röpgyűlések voltak, ahol a párt vezető szerepét, hatalmát, mindenhatóságát igyekeztek beleültetni az ember agyába. Az emberek nem is gondolkodtak, csak engedelmeskedtek. Akkor láttam, hogy mi rabok a lágerben szabadabbak voltunk, mint az itthon lévőek. Ők lelki rabságban és félelemben éltek, még ha megvolt is a szűkös mindennapi. Mindenki félt, hogy letartóztatják és lágerbe kerül, arról pedig igen sok rossz hírű emlék volt már! Mindenkiről nyilvántartást vezettek, mindent tudtak, mert nagyon sok embert be tudtak szervezni, akiktől információkat kaptak. Az egyházi élet összezsugorodott. A templomon kívül semmit nem lehetett tenni. Mindenki vagy kolhozban, vagy üzemben dolgozott. Mindenki féltette a helyét. A párttitkár volt a mindenható. Ki is használták a lehetőségeiket. Senkinek nem lehetett más véleménye, mint a vezetőségnek. Bármilyen határozatról volt szó, 99,9%-ban megszavazták. Ők voltak a tévedhetetlenek. Az egyház vezetését teljesen a párt irányította. Az egyházügyi hivatal engedélye nélkül semmi sem történhetett. Tervszerűen ment az egyház megsemmisítése. Ebben Kárpátalja mintául szolgált. Katonai zárt terület volt. A bevándorlók száma többszörösére nőtt, többen lettek, mint a helybeliek. A vallások aránya is megváltozott. A legerősebb egyház a pravoszláv (ortodox) lett, mivel a görög-katolikus egyházat megszüntették, templomaikat átkeresztelték. Még ma is nagyobb részükben pravoszláv szertartást végeznek benne, a 2000. év elején.

A magyarországi 1956-os szabadságharc megbontotta azt a zárt, erőszakos rendszert, de nem tudta megváltoztatni, mivel a Szovjetunió katonai hatalommal leverte. Az emberek ez után még jobban meg lettek félemlítve, de belül az emberek szíve mélyén több lett a remény, hogy ez mind elmúlik. Hallgattak, de reménykedtek. Némán tűrtek és vártak. Valami volt a levegőben, ahogy mondani szokták. Az 1975-ös évtől pedig már látható jele is volt annak, hogy változás következik. Az egyház is lehetőséget kapott, hogy hiányzó lelkészeit pótolja, vagy legalább a csökkenő létszámot megállítsa. A templomokba többen jártak és ennek már nem volt olyan hátrányos következménye, mint azelőtt. Az 1989. évtől pedig nagy léptekben megindult a változás mind egyházi, mind politikai téren.

Ami a Kárpátaljai Református Egyházra nézve nagy változást hozott, azt igyekszem részletesebben ismertetni tudósításom második részében. A következő tíz évben az egyházra nézve Istentől megáldott idő érkezett el. Mi ezt így mondjuk: letelt a babiloni fogság! Ezzel az énekkel is jellemezhetjük: Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van...

III.

A Kárpátaljai Református Egyház története

A Kárpátaljai Református Egyház külön története az első világháború befejeztével kezdődik. Ugyanis a reformáció kezdete óta a Magyarországi Református Egyház Tiszántúli Egyházkerületének része, tehát az első világháború befejezéséig nincs külön történelme.

Az első világháború után, a Trianoni Békeszerződés folytán, sok magyarlakta terület, így Kárpátalja is idegen fennhatóság alá került. A Csehszlovák Köztársaság részeként, elszakadva az anyaországtól és az anyaegyháztól kénytelen volt önálló életet élni, hogy megmaradjon. Hála az Úrnak, az életet választotta, és a lehetőség szerint szervezte a fennmaradás feltételeit. Az akkori politikai irányzat, ugyan a demokratikus vezetést hirdette, valójában azonban benne volt az ateizmus szelleme és a kis népek beolvasztásának eszméje a csehszlovák közösségbe. Így az egyháznak nemcsak a hitetlenséggel és közömbösséggel kellett felvennie a harcot, hanem a nem hivatalos, de hivatalból irányított sovinizmussal és ateizmussal is. Ez a harc meghaladta az egyház erejét és lehetőségét, de Isten gondoskodása folytán testvéri segítséget talált a nyugat-európai hittestvérek részéről (Svájc, Hollandia). Így jött létre Losonc központtal a teológiai képzés, iskolák, szeretet-intézmények (árvaház, aggmenház) megszervezése, fenntartása.

Ez időben az egyház számára nagy veszélyt jelentett a szekták - különösen a Jehova-tanúinak megerősödése. Az ateista szellem és gondolkodás a szekták munkájában az egyház megsemmisítésének eszközét látták, így támogatták a szektákat. Sajnos az egyház nem volt felkészülve ezekre a megpróbáltatásokra sem szellemben, sem fizikai dolgokban. Szellemiekben, lelkiekben megoszlottak a vélemények. Nem volt egységes a fellépés, a védekezés a támadásokkal, megpróbáltatásokkal szemben. Ekkor alakult meg Kárpátalján a „Napkeleti Baráti Kör”, mint ébredési mozgalom, mélynek célja az öntudatos, igei alapon álló református nevelés az egyházon belül. Ennek az irányzatnak voltak ellenzői, és volt egy olyan csoport is, amelyik közömbös volt iránta. Ez az ébredési mozgalom hatással volt az egyetemes kárpátaljai református egyházra, de sok helyen ellenállásba ütközött a saját egykori vezetői, lelkipásztorai részéről. Némelyek úgy állították be a hívek előtt, mint egy új vallást, nem mint megújító mozgalmát az egyházon belül. Sajnos - mint minden mozgalomnak - nemcsak jó oldala volt, hanem hibái is voltak, sokszor adott okot megérdemelt bírálatokra és elmarasztalásra. Látványosságra törekvés, felszínesség, külsőlegesség, elbizakodás, ítélezés sok ehhez hasonló is találtatott benne. Ezeket a hibákat, melyek valóságosak voltak rosszindulattal tálalva torz képet adtak az ébredési mozgalomról. Így az egyház nem tudott kellően ellenállni az ateizmus és a szekták támadásának. Az eredmény az lett, hogy a fent említett két erő sok egyháztagot kiszakított a református egyház kebeléből. Itt említem meg, hogy a Kárpátalján levő más egyházak - a római katolikusok, görög-katolikusok - is ugyanilyen kísértésnek voltak kitéve, és nem voltak felkészülve a megváltozott körülményekre. Az egyházak tekintélye, hatalma, lehetősége csökkent. Az egyházi iskolák nagy része megszűnt, és államosították, de azért az egyházak még így is elég nagy erőt képviseltek. A református egyháznak kilencven temploma és több imaháza működött, több mint száz lelkipásztorral és hitoktatóval. Ezekhez kell még számítani erősítésként a kántortanítókat, akik kántori szolgálatot végeztek.

Így érkezünk el az 1938-as évhez, amikor a Müncheni Egyezmény következtében Kárpátalja magyarlakta része újból az anyaországhoz került és 1939 márciusában az egész Kárpátalját visszacsatolták Magyarországhoz. Öt év telt el az új körülmények között. Kárpátalja

reformátussága újból a Tiszántúli Egyházkerület része lett. Közben a második világháború tombolt, sok volt a vérveszteség, növekedett a félelem az emberek között. A sokat emlegetett szovjet és ateista uralkodás közeledte szinte megbénította az egyházi életet is. A félelem és kétségbeesés pánikszerűen terjedt. Így történt, hogy a szovjet csapatok megérkezése elől nagyon sokan elmenekültek, református lelkészek is. Így a református egyház nemcsak kisebb lett, hanem a száz lelkész közül legalább negyven elhagyta gyülekezetét, szolgálati helyét. Az egyház helyzetében újból nagy változás állt be. Mindenki bizonytalan volt és Kárpátalján nem volt vezető egyéniség az egyház élén. A három esperességre tagozódó Kárpátalja megbénulva, tanácstalanul várta a véleményeket. A megfélemlítés nem maradt el. Három lelkípásztort, Naranc Imrét (Nagymuzsaly), Balogh Sándor eszenyi, és Szutor Jenő beregszászi lelkészt letartóztatták, és a múltban végzett politikai tevékenység vádjával elítélték. Ismeretlen helyen, ismeretlen körülmények között, fogolytáborban haltak meg.

Ebben a dermedtségben a Baráti kör kezdte meg először a vigasztalás és a megtartás üzenetét hirdetni. A megmaradt lelkípásztorok fele, körülbelül harminc személy az ébredési mozgalom híve lett. A dermedtség szűnni kezdett, az emberek újból reménykedtek. A templomok megteltek. A Baráti kör szervezésében evangélizációk folytak, bibliaórákat és házi istentiszteleteket tartanak. Megindult a fiatalokkal való foglalkozás. Sajnos a hivatalos egyházi vezetőség, a három esperes, Bari Gyula, Gencsi Béla és Lajos Sándor részéről tartózkodás, később ellenállás mutatkozott az evangéliumi mozgalom iránt. Közben az államhatalom a három esperessel szerződést, megállapodást kötött. Bari Gyula volt a rangidős az esperesek között. A megállapodások és utasítások főleg szóban történtek. Ami írásban rögzítve volt az egyházzal kapcsolatban, az csak kis részben valósult meg, inkább csak propaganda céljára volt készítve.

Közben az államhatalom részéről folyt a pontos felmérés. Minden lelkészről adatokat gyűjtöttek, az aktívabb egyházi személyeket figyelték, kiválasztották a nekik való embereket, akik majd végrehajtják utasításaikat. Ez mind csendben ment, de tudott dolog volt. A Baráti körnek is tudomása volt mindenről, de úgy látta, hogy a missziói munkát nem szabad abbahagyni, sőt minden percet ki kell használni, mert rövid az idő. 1945-ben Mezőgecsében bibliaiskolát szervezett, melynek résztvevői, tanulói mind fiatalok, ifjak és lányok, akik segítettek a vasárnapi iskolai szolgálatban és a házi istentiszteletek megtartásában. Egy hónapos képzést kaptak. Az alkalmasnak látszó fiatalokat az igehirdetés szolgálatába is beállították, mint legátusokat. Igaz, csak azoknak a lelkészeknek gyülekezeteiben szolgáltak, akik támogatták ezt a munkát és szükségesnek látták az utánpótlást biztosítani. Ebben az időben történt, hogy az államhatalom összehívta a református lelkészeket Bányára, mivel a Moszkvai Baptista Egyház részéről csatlakozásra való felhívás történt. Az akkori moszkvai baptista vezetők, Ivanov és Andrejev személyesen jöttek és segítségüket ígérték, ha a kárpátaljai reformátusok csatlakoznak a Baptista Szövetséghez, mivel ők már bejegyzett, az államhatalom által elismert és működő felekezet.

A lelkípásztorok között nem volt teljes összhang ez ügyben, de a nagytöbbség és a Baráti kör minden tagja elutasította ezt a szövetséget, mert látható volt, hogy ez a kapcsolat a kárpátaljai református egyház beolvasztását jelentené, és a szekták szabad munkálkodását eredményezné, mivel a kárpátaljai baptista közösség (mely csekély számú és nem magyar nyelvű volt) minden szektás irányzatot befogadott, hogy létszámát növelje. Így ez a papi gyűlés az államhatalom ajánlása ellenére úgy döntött, hogy önálló szabad egyház akar lenni, mivel tagjai száma gyerekekkel együtt legalább 140 ezer volt, 90 temploma, 6 imaháza és szórványai voltak, és 55 lelkésze szolgált. Így megghiúsult a reformátusok beolvasztási terve. És most 40 év után igazolódott, hogy ez volt a jó döntés. Utólagosan tudtuk meg, hogy a második világháború után dr. Ravasz László püspök kérte az Amerikai Baptista Egyházat,

hogy a szovjetunióbeli baptista egyház legyen segítségére a kárpátaljai reformátusoknak, az egyházunknak. Így indult meg ez a kísérlet, de Isten más segítséget nyújtott.

Itt térek vissza az akkori egyházi életre. 1948 nyaráig az egyházi élet lényegében zavartalan, szabad volt, eltekintve néhány személyes támadástól és több helyen az egyházi épületek, parókiák elvételétől (főleg, ahonnan a lelkész elmenekült). A felszámolás először azokat érintette, akik valamilyen politikai tevékenységet végeztek a múltban (bírók, előjárók). De azzal kellett volna kezdenem, hogy mindjárt 1944 novemberében a magyaroktól vidékekről elvittek minden férfit 18 évtől 50-ig azzal, hogy háromnapos munkára kell menni. De ez szörnyű becsapás volt, mivel haláltáborokba hurcolták őket, ellenszegülni azonban úgysem lehetett volna. Az elhurcoltak egy része már a szolvyai gyűjtőlágerben meghalt, vagy az úton, vagy a végleges lágerben. Megölte őket az embertelen bánásmód, az éheztetés, a fagyoskodás, szomjúság, tífusz és más betegségek. Most folyik az elhaltak összeírása s máris a negyven ezernél tartanak. Sokan az elhurcoltak közül, akik 2-3 év múlva hazakerültek, szintén rövidesen meghaltak hazahozott betegségükben. Az itthon maradt gyermekek, nők és öregek pedig félelem, fájdalom és bizonytalanság közepette éltek. A tehetősebb emberekre, gazdákra, vagy iparosokra, kereskedőkre olyan adót, hadisarcot vetettek ki, melyet megfizetni nem bírtak. Az ilyenektől mindent elvittek és kilakoltatták saját tulajdonukból. Ahogy akkor mondták: „Leseptették a padját”. Ilyen körülmények között csak az Istenbe vetett hit volt az egyetlen megtartó erő. A Baráti kör ilyen körülmények között még inkább szükségesnek látta az evangélium vigasztalásának hirdetését és vállalta ennek kockázatát. Persze voltak olyan egyházi vezetők, akik azt mondták: Ne tegyünk semmit, ne hívjuk ki az államhatalom ellenszenvét, most csendben kell lenni. Ezzel szemben a Baráti kör lelkészei úgy gondolták, hogy minden percet ki kell használni, mert rövidesen nem lehet majd semmit tenni. És így is történt.

Az 1947-es évben még egy esemény történt. A Baráti kör vezetősége, látván a helyzetet, a jövődőt, levelet írt Sztálinnak, melyben az Úr szavára építve kérést és egyben figyelmeztetést küldött el. Én magam ezt a levelet nem láttam, de a tartalmát azoktól tudom, akik írták és nevük aláírásával meg is erősítették. Ma is él közülük három lelkész Horkay Barna, Zimányi József, és Kovács Zoltán. Ők több adattal tudnak szolgálni. Ez a levél nem volt sértő, sem ítélező, inkább az Úr eszközének és ítéletének láttatta őt, mint volt Nabukodonozor a zsidó nép számára. De neki tudni kell - írták -, hogy ő eszköz az Isten kezében, és neki is engedelmeskedni kell az Úr akaratának. Hogy meddig jutott el a levél és most hol van, nem tudjuk, de a következményei igazolták, hogy célba ért. Rövidesen letartóztatnak a levélírók közül két lelkészt Horkay Barnát és Zimányi Józsefet, majd Simon Zsigmondot és Fekete Gyulát, azután pedig 1949. március 19-én hatunkat. Pázsit Józsefet, Györke Istvánt, Asszonyi Istvánt, Huszti Bélát, Kovács Zoltánt és engem, Gulácsy Lajost. Ekkor Munkácson voltam, mint kisegítő segédlelkész a három esperes engedélyével.

A vád ellenünk szovjetellenes tevékenység, a néphatalom megdöntésére irányuló kísérlet, az emberek félrevezetése (butítása), s főleg a fiatalság között szovjetellenes propaganda végzése. Úgy ítélték el bennünket két hónapi vallatás után, mint a nagy szovjet nép ellenségeit, mint a szociális haladás gátlóit, kik félrevezetik a haladó társadalmat, tehát nem kívánatos személyek. 1956 májusában tértünk haza mindnyájan a fogságból. Akkor is tudtuk, de most utólag különösen látszik, hogy Isten jól cselekedett és ez a hét és fél év javunkat szolgálta. Ott volt a mi helyünk is, ahová népünk ezrei ok nélkül elhurcoltattak. Szégyen lett volna az egyházra, ha nem veszi ki részét a megérdemelt ítéletből. A többi lelkész itthon élte át a megaláztatást, a parókiákról való kilakoltatást, felfüggesztéseket, eltiltásokat, fenyegetéseket és nagyon nehéz anyagi körülményeket. Még később is letartóztatnak több lelkészt azzal a váddal, hogy az 1950-ben alakuló kolhoz ellen agitáltak és bírálták a szovjet politikai vezetést. Így ítélték el hamis váddal Forgon Pált, aki most a Kárpátaljai Református Egyház püspöke. Négy évig volt fogságban. Gönczi Pál nagydobronyi lelkész, Zsurki József

nagypaládi lelkész, Vass József técsői lelkész és Tárcai Dániel kisdobronyi lelkészek három-négy év után hazakerültek, de csak a kijelölt helyen szolgálhattak. Papp Istvánt és Csík Józsefet felfüggesztették szolgálatukból három évre. Így megfélemlítve és fenyegetettségben végezték a többiek a szolgálatukat, de csak az állam által bejegyzett gyülekezetekben, tehát senki nem mehetett más gyülekezetbe igét hirdetni.

Ugyanebben az időben folyt a kárpátaljai görög-katolikus egyház felszámolása is. Felső parancsra csatlakozni kellett a központi görög-keleti egyházhoz. Azokat a görög-katolikus lelkészeket, akik nem írták alá a csatlakozást, szintén letartóztatták, elítélték különböző hamis vádak alapján. A lelkészi kar nagyobb része nem írta alá a csatlakozást, ezeket elhurcolták. Velem is volt a hét év alatt több görög-katolikus lelkész. A nép kénytelen volt a pravoszláv templomnak elkeresztelt templomba járni, de a gyülekezet tagjaiból sokan inkább a katolikus templomot választották. Így a római katolikus egyház tagjainak száma a duplájára növekedett. Közben a római katolikus egyház lelkészei közül is többet letartóztattak. Főleg azokat, akik aktív szolgálatot végeztek, akik a múltban valami megjegyzést tettek a szovjethatalom ellen, vagy akik valamely politikai csoporthoz tartoztak. Az emberek közül sokan besúgókká lettek, hogy magukat mentse. Sokan érdekből, előnyökért, vagy megfélemlítésből mindent vállaltak és az államhatalom hűséges kiszolgálói lettek. Az egyház megszorításával párhuzamosan megindult a nemzetiségi elnyomás. Magyarok lenni szégyen volt és mindenekben hátrányt jelentett. A magyar nyelvű iskolákat orosz, illetve ukrán nyelvűvé változtatták mondván, hogy csak akkor fog a gyermek boldogulni, ha orosz iskolát végez. Nagyon sok szülő adta be a gyermekét orosz iskolába, de sok esetben kénytelen is volt. Ekkor már nemcsak az egyházi irányítást nélkülözte a gyermek, hanem már az anyanyelvét sem tanulhatta meg rendesen. Sok gyermek beszélt magyarul, de írni és olvasni nem tudott. Ez az „internacionalista nevelés”. A magyar ne legyen magyar, vagy ne legyen képzett magyar, de az orosz orosz maradjon. A felső vezetés célja mind az egyházi élet, mind a nemzetiségi lét felszámolása. Az a nép, mely elveszti hitét és nyelvét, szolgává lesz. A népek felszabadítása itt csak jelszó volt, a cél a népek leigázása, szolgává tévése és kihasználása volt. Ez a modern rabszolgatartás. Az egyház látta ezt a nagy veszélyt, harcolt is ellene a lehetősége szerint, de csak temploma volt, és azon kívül csak a temetések végezhetők nyilvánosan. Ez azonban nagyobb megtartó erő volt, mint gondolták a felsőbbekben. Az elgondolás ez volt: az öreg papok kihalnak és a templomok elnéptelenednek, a modern embernek meg nem kell a vallásos hit, az egyház automatikusan megszűnik, győz az ateista világnézet.

A lelkészek létszáma az elhalálozás és áttelepülés révén huszonnégy főre csökkent. A templomi szolgálat nyolcvanegy gyülekezetben volt végezhető. Több helyen csak egy vasárnapi istentisztelet volt, vagy két hétben csak egy. Egy lelkésznek több gyülekezetet kellett ellátnia. A távolságok nagyok, az utak rosszak voltak, a közlekedés nehezen oldódhatott meg. A lelkész kerékpáron, motorkerékpáron, buszon vagy taxin tudta bejárni szolgálati helyét. Közben figyelték, ellenőrizték. Minden templomban volt olyan személy, akinek jelentést kellett tenni a hatóságok felé, miről beszélt a lelkész. Keresztelni csak a templomban lehetett. Ha a lelkész háznál keresztelt és kitudódott, két évre megvonták a szolgálati engedélyét (regisztrációt). Sajnos, több ilyen eset meg is történt. Enyhébb esetben megrovásban részesült és áthelyezték. Így telt az idő 1974-ig, amikor engedélyt kapott a református egyház két lelkész tanulót képezni a szolgálatra. 1977-ben újból két személy kezdetett tanulni, 1979-ben szintén kettő, 1981-ben megint kettő, 1983-ban ismét kettő, 1985-ben és 1987-ben ismét két-két személy. Közben az idősebbek közül többen meghaltak, illetve volt, aki nyugdíjba ment, így a 24-es létszámot ismét nem haladta meg a lelkészek száma. Az utóbbi időben lett lehetőség több fiatal képzésére. Jelenleg, 1990. január 1-jei állapot szerint két jelölt Budapesten, két jelölt Debrecenben, és hat személy itthon készült lelképásztori szolgálatra. Ez azt jelenti, hogy ha élünk és közülünk senki nem hal meg, három

év múlva Kárpátalján 30 lelkipásztor fog szolgálatot végezni. Közben a szolgálatok száma megnövekedett. Az 1989-es évben visszaadtak 5 templomot. A gyülekezetek száma nyolcvanhat lett. Ugyanez év második felétől megindult a gyermekek lelki nevelése. A törvény még nem adta meg rá a lehetőséget, de hallgatólagosan eltúrte és aki merte csinálni, az nagy eredményeket ért el a gyermekmunkában. Több mint tizenöt gyülekezetben szerepeltek a gyerekek a karácsonyi történettel, verssel, énekkel 1989 karácsonyestéjén. Nagy volt a vágyakozás és a buzgóság a gyerekek között. A hideg templom sem riasztotta el őket. Hűségesen jártak. Jó reménységgel tekintünk a jövő elé. Az Úr elhozta a szabadulás idejét. Úgy látjuk: „Letelt a babilóniai fogság ideje.” De az újraépítés előttünk van. Nagyon sok évtized maradt ki a fiatalabbak életéből az evangélium megismerése szempontjából, ezt a hiányt pótolni nagyon nehéz. Ez a feladat nagyobbban látszik, mint a megpróbáltatásban való kitartás volt. Akkor szenvedni, nélkülözni, lemondani, tűrni kellett, most pedig cselekedni, még ha bizonytalan is az eredmény. Várjuk és kérjük a felülről való segítséget.

IV/1.

Egyháztörténelmi események az 1991-es évben

Javult a Biblia és az iratterjesztés ügye. A Biblia nagyobb példányszámban és hivatalos engedéllyel először 1977-ben és 1983-ban érkezett Magyarországról, amit külföldi segítséggel további szállítmányok követtek. Különösen kedvelté váltak a gyermekek számára készített kiadványok. Testvéri, főként hollandiai segítségnyújtás révén érkeztek megfelelő számban énekeskönyvek is. Hittankönyvekben sincs hiány. Egyházi újságokat, folyóiratokat szintén külföldről lehet beszerezni. Jelentős lépés az is, hogy a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség lapja, az 1990-ben indult Kárpátalja - kéthetente jelenik meg - teret biztosít egyházi közlemények számára is.

A lehetőségek köre bővült. Így szabad rendszeresen lelkeszi összejöveteleket tartani, konferenciákat rendezni, család-, beteg- és kórházlátogatásokat végezni. Legfontosabbnak a gyerekekkel és az ifjúsággal való foglalkozás lehetőségét tartjuk, amit korábban a politikai hatalom kifejezetten államellenes bűncselekménynek minősített. Ugyan a törvény még nem biztosítja ezt, de a hatóságok hallgatólagosan megengedik. Részükről ellenszenv nem tapasztalható, és az a lelkipásztor, aki mer ilyen munkát végezni, nagy eredményeket ér el. Ma már a gyülekezetekben folyó hitoktatásról is beszélhetünk: nyáron a templomban, hideg időben fűtött helyiségben, kultúrházban, de akár iskolában is. A konfirmációi előkészítés szintén intenzívvé vált. Felejthetetlen élmények fűződnek 1989 karácsonyához: akkor a szentestén már tizenöt-nél több gyülekezetben szerepeltek a gyermekek karácsonyi történet elmondásával, szavalással, énekléssel. Nagy a várakozás és buzgóság közöttük.

Az 1990/91-es tanévben hároméves hitoktatói tanfolyam is indulhatott ötven hallgatóval, akiket a debreceni teológiai tanárok havonta átjárva képeznek ki.

Szintén nevezetes dátum 1990. október 16: az állam akkor ismerte el, hogy az egyház jogi személy. Természetesen közjogi helyzete akkor rendeződik megnyugtatóan, ha megalkotandó törvénykönyvét is jóváhagyják. Ehhez a kezdeti lépések már megtörténtek, mert az egyházmegyéik újjászervezése 1991. január 4-én megindult. Eddig az egyházkormányzásban nem érvényesülhetett a zsinat-presbiteri elv, csak a központi utasítások végrehajtása. Most már az ungi, beregi, máramaros-ugocsai egyházmegyéik megválasztott vezetőiből (esperes, gondnok, lelkeszi és egyházi tanácsbíró), valamint az egyházkerület szintén négytagú tisztikarából megalakult a tizenhat főből álló zsinati tanács, és munkája korszakalkotó jelentőségű lehet.

Jó reménységgel tekintünk a jövő elé. Az Úr elhozta a szabadulás idejét. Úgy látjuk, hogy letelt a „babilóniai fogság ideje”. Az újjáépítés sok munkája azonban még előttünk van. Megoldatlan feladat például a kántorképzés. Orgonák sora ment tönkre. Sok tennivalónk van, de „a munkás kevés”. Az evangélium szabad hirdetése terén négy és fél évtized esett ki, és a hiányokat pótolni nagyon nehéz. Ez a feladat nagyobbnak látszik, mint a megpróbáltatásokban való kitartás volt. Akkor szenvedni, nélkülözni, lemondani, tűrni kellett - most pedig cselekedni lehet, még ha kevés is az eredmény. Várjuk és kérjük a felülről való segítséget, mint akik valljuk:

„Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van”.

IV/2.

A Kárpátaljai Református Egyház 1991 végén

Az 1989 decemberében megjelent Hatodik Síp ismertetést ad a Kárpátaljai Református Egyházzal. Részletesen ír különösen a régebbi időről, megpróbáltatásokról, megmaradásról, így én most a múlt dolgait csak annyira említem meg, amennyi szükséges a jelen megértéséhez.

A jelenlegi helyzetben a változásokról, megújulásról, talpra állásról tartom szükségesnek a tájékoztatást. Így az ismertetés tulajdonképpen folytatása a már megjelent tudósításoknak.

A református egyház mostanra mind visszakapta elvett templomait, így nyolcvanhat gyülekezetünk és négy szórványgyülekezetünk van.

A visszaadott templomokat mind kijavították a hívek, és használhatókká váltak. A szórványban pedig templom (Bilkén) és imaházak (Szlatinán, Tiszaújfaluban, Újakliban) építése kezdődött el. Csapon az 1944-ben felrobbantott templom helyett most új templom építését kezdték meg. Balazséron szintén templom épül, mivel a régi imaház, (iskola) nagyon elavult. Harangláb is új templomot épít.

Ez a tudósítás azért különös és fontos, mert templomot és imaházat építeni nehéz gazdasági időben hit nélkül lehetetlen. Ezek a dolgok azt mutatják, hogy a Kárpátaljai Református Egyház élni akar, és életének a biztosítéka az Isten szeretete. Így volt ez az 1780-as évek multán, amikor több mint kétszáz évi megpróbáltatás és szegénység után építette legtöbb - ma is álló - templomát. Hála az Úrnak, hogy nemcsak a templomok építése indult meg, hanem az ifjúság lelki nevelése is. Ez még a templomépítésnél is fontosabb.

Az 1989-es év végétől több helyen (ahol merték tanítani), de az 1991-es évben mindenütt elkezdődött a fiatalok hitoktatásban való részesítése. Az elmúlt télen legtöbb helyen a hideg templomban, ez éven már fűtött iskolákban lehet végezni. Fiataljaink nagy vágyódással és szorgalommal járnak a hitoktatásra. Ez azért lehetséges, mert az állami törvényt, mely eddig tiltotta az ifjúsággal való egyházi foglalkozást (főbenjáró bűn volt), az 1991. március 23-án érvénybelépő törvény eltörölte, és a hitoktatást engedélyezte. Elismerte az egyház jogi státusát, és szabad utat adott az egyháznak belső dolgai rendezésére. Igaz, ez a belső rendeződés már előbb elkezdődött, mivel a törvénytervezet még az előző évben elkészült. Így a református egyház is igyekezett a negyvenöt év alatt megnyomorított és elnyomott állapotából kiszabadulni.

Első dolog volt a presbitériumok újraválasztása és eskütétele. Nagyon sok helyen beépítette az állam a presbitériumokba a saját embereit, besúgóit, ezért nem is engedte, hogy esküt tegyenek.

A következő feladat volt az egyházmegyéek visszaállítása, és az esperesi tisztség betöltése. Kárpátalján három egyházmegye létesült, úgy mint a 1945 előtti évszázadokban volt: Ungi Egyházmegye, esperese Horkay László nagydobronyi lelkipásztor, Beregi Egyházmegye, esperese Szabó Béla derцени lelkipásztor, Máramaros-Ugocsa Egyházmegye, esperese Lajos Mihály salánki lelkipásztor. Az egyházmegyéek visszaállításával megszűnt a 45 év alatt gyakorolt állam általi egyszemélyes irányítása az egyháznak. Az esperesek mellett egy lelkészi és két világi személy működik, mint egyházmegyei tanácsosok. A cél az egyház zsinat-presbiteri elvek alapján történő kormányzása.

A harmadik lépcsőben az egyházkerületi vezetőség megválasztása következett. A lelkészi kör együttes ajánlására Dr. Forgón Pál lett a püspök. Helyettese és a külügyek intézője Gulácsy Lajos lett, mint egyházkerületi főjegyző. Stefán Miklós egyházkerületi pénztáros lett, lelkészi ellenőr Czírók Béla lelkipásztor.

Mivel a cél a zsinat-presbiteri kormányzás, így az egyházmegyei vezetőség mellé megválasztottuk az egyházkerület világi vezetősége is. Az egyházkerület világi elnöke Fodó Sándor, helyettese id. Sari József, ellenőre Kocsis Jenő és Molnár Géza. Ez a megválasztott vezetőség egyben a Zsinat vezetősége is. Összesen húsz személy.

A Kárpátaljai Református Egyház zsinat-presbitériumának a tagjai a következők:

Dr. Forgon Pál püspök, a Zsinat elnöke
Fodó Sándor, egyházkerületi főgondnok
Gulácsy Lajos, lelkeszi főjegyző
Sari József, világi főjegyző
Czirók Béla, egyházkerületi ellenőr
Kocsis Jenő, egyházkerületi ellenőr
Molnár Géza, egyházkerületi ellenőr
Stefán Miklós, egyházmegyei pénztáros
Szabó Béla, Bereg megyei esperes
Nagy Béla, Bereg megyei gondnok
Sütő László, Bereg megyei lelkeszi tanácsbíró
Szabó Géza, Ung megyei lelkeszi tanácsbíró
Lajos Mihály, Máramaros-Ugocsa megyei esperes
Vas Bálint, Máramaros-Ugocsa megyei gondnok
Oroszi Pál, Máramaros-Ugocsa megyei lelkeszi tanácsbíró
Gerendely István, Máramaros-Ugocsa megyei világi tanácsos
Horkay László, Ung megyei esperes
Szamai László, Ung megyei gondnok
Szabó Géza, Bereg megyei világi tanácsos
Katkó László, Ung megyei világi tanácsos

Ez a húsz tagból álló Zsinati Tanács jelenleg a Kárpátaljai Református Egyház vezető testülete. Megbízatása négy évig tart. Így egyházunk negyvenöt év után újból a törvényesen megválasztott Zsinat vezetésével működik.

A következő feladat az egyház törvénytervezetének megalkotása, vagyis működésének alapszabálya. E törvény határozza meg az egyház minden tevékenységét. Ezt a törvénykönyvet most adtuk be az állami szervekhez ratifikálás végett ukrán nyelvre lefordítva. Már meg is jött a válasz, hogy Kijev elfogadta, és most a helyi gyülekezeteket kell bejegyezni.

Az ifjúság nevelésének témájához visszatérve arról kell még szólnom, hogy jelenleg a debreceni teológián két harmadéves, négy másodéves, egy elsőéves fiatalunk tanul. A budapesti teológián egy negyedéves, két harmadéves, négy másodéves és két első éves készül a lelkipásztori szolgálatra. Sárospatakon az előkészítőn négy fiatal tanul, ha sikeres vizsgát tesznek év végén, akkor a jövőre nyíló sárospataki teológián a második évfolyamra kerülnek. Nagy szükség van a fiatal lelkész-utánpótlásra, hogy a nyolcvanhat gyülekezetben és négy szórványban intenzívebb munkát lehessen végezni különösen a fiatalok tanítása, hitoktatása terén. Itt említem meg, hogy már az elmúlt évben megkezdődött a katekéták (hitoktatók) képzése. Az első évben negyvenhármán jártak, ezeknek legnagyobb része már kíséri a lelkészeket a hitoktatásban. Ez év októberétől már a második csoport is megkezdte a tanulást. Minden második szombaton van foglalkozásuk, minden hónap utolsó szombatján pedig Debrecenből jön előadó hozzájuk a teológiáról.

A fiatalok másik csoportja (tizenhat fő) jövőre készül felvételizni a budapesti, debreceni, sárospataki és esetleg kolozsvári teológiákra. Mivel a felvételi vizsgákon magas a mérce, most itt foglalkozunk velük, hogy majd megállják a helyüket. Minden héten szombaton tartjuk ezt az előkészítőt. A hitvallásismeretet Forgon Pál püspök tanítja, a bibliaismeretet Oroszi Pál tanácsos, az egyháztörténelmet Gulácsy Lajos kerületi főjegyző, a magyar nyelvet

és irodalmat pedig Bagu Balázs bátyúi középiskolai tanár. Beszámolóm eddigi részéből látni, hogy jelenleg a tanítás, nevelés a legfontosabb egyházi teendő.

Az elmúlt két esztendőben nagymennyiségű egyházi irodalmat kaptunk külföldi testvéreinktől. Hittankönyveket, Bibliákat, énekeskönyveket, imádságos könyveket, hitmélyítő olvasmányokat. Soha ennyi könyv nem volt használatban Kárpátalján, mint jelenleg. Mondhatjuk, hogy bő esztendőket adott az Úr. Ide kell még sorolnom a Magyar Református Világtalálkozóval való részvételt. 1360 személy ment Debrecenbe és Zánkára.

Idehaza több alkalommal volt ifjúsági konferencia, több száz fiatal részvételével. Sőt még a magyarországi tiszánagyfalui táborba is sokan eljutottak, valamint a berekfürdői ifjúsági vezetői utóképzésre. Mindezekből látjuk, hogy sok a lehetőség és szinte csak rajtunk múlik, mennyit használunk ki belőle.

Több alkalommal voltak vendégeink: Hollandiából, Svájcban, Angliából, Németországból, Amerikából és természetesen Magyarországról. Ugyanis a könyvek és a szeretet-adományok az ő segítségükkel és szolgálatukkal jutottak el hozzánk. Most jönnek, mert látni akarják, hogy segítségüknek, támogatásuknak van-e értelme. Itt is köszönetet mondok a sok testvéri szeretetért, segítségért, mert e nélkül tehetetlenek volnánk, és csak kis töredékét tudnánk elvégezni annak, amit ránk bízott az Úr.

Említésre méltó még, hogy az elmúlt két évben tizenöt református templomba új harangot szereltek fel. Szinte hihetetlen, hogy Voronyezsben - ott, ahol a világháború egyik legnagyobb csatája dúlt - harangot öntenek. Igaz a kedves énekünk: „Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van”.

A lelkeszi munkával kapcsolatban még megemlítem, hogy az itthon tanuló lelkész-növendékek ideiglenes megbízatással palástot kaptak és szolgálatba lettek állítva, mivel három idős lelképásztor nyugdíjba ment, egészségi állapotra való tekintettel. A Bán Zoltán gyülekezeteit Pocsai Sándor és Mező Miklós vették át, Papp István tiszteletes gyülekezeteit Seres János, Szabó Géza esperes gyülekezeteit Munkácsi Vince és a Magyarországról érkezett Nagy János tiszteletesek látják el. Delényi István Halábor, Badaló, Macsola és Gecse gyülekezetekben működik. Szolgálatba lett állítva még Szántó János is a nagybereg, beregújfalui és bilkei gyülekezetekben, mivel a szükség így kívánta. Az Úr áldását kérjük a fiatalok szolgálatára, és köszönetet mondunk a nyugdíjba vonult idős lelkészeknek.

Ez nagyjából a Kárpátaljai Református Egyház jelenlegi állapota, de lehetne erről még bővebben is beszélni. Annyit még, hogy sok ügyel-bajjal történik az egyházi ingatlanok visszaszerzése, ezért az egyház jogászt bízott meg Csulák László személyében, aki minket képviseljen, hogy elvett ingatlanainkat mielőbb visszakapjuk.

A teendőnk sok, és mindenkinek nagyon odaadóan kell szolgálatát végeznie, hogy lehetőségeinket jól kihasználjuk. Mindenkire szükség van. Kivárjuk, hogy református egyházunk, mely megküzdött a nehéz időkkel, most a jobb időkben helytállva legyen Isten eszköze, töltse be feladatát, küldetését.

Legyen Kelet-Európa legszélsőbb missziói bázisa és legyen Isten szeretetének, megváltásának továbbadója, biznyságtetője. A múltért és jelenért legyünk háládatosak, a jövőt illetően reménységben élők. Isten áldását kérem az Ige szavaival: „Annakokáért jó reménységben legyetek!” Ap Csel. 27, 25

Munkács, 1991. november hó

Gulácsy Lajos egyházkerületi főjegyző

IV/3.

A Kárpátaljai Református Egyház élete az 1992. évben

Az elmúlt nehéz időszak után, mikor a hivatalos üldözés és megsemmisítés megszűnt az államhatalom részéről, új helyzet és lehetőség adódott az egyház számára. Erről az új helyzetről kívánok ismertetést adni.

A Kárpátaljai Református Egyház a jelenlegi felmérés szerint 130 000 tagot számlál. Ebből 9 000 jár hitoktatásra. Így most a legnagyobb feladat a fiatalok nevelése, tanítása lett. Ez az új lehetőség meghaladja a jelenleg szolgáló huszonnégyszáz lelképásztornak erejét. Kárpátalján normális körülmények között száznégyszáz lelkész és hitoktató tanár munkálkodott. Ez a létszám erősen lecsökkent 1944-ben, 1975-re pedig huszonnégyszáz fő lett. Azóta is ez a létszám van, viszont a szolgálatok, lehetőségek többszörösére növekedtek. Az elvett és raktárnak használt templomok megnyíltak és a szórványgyülekezetek újból életre keltek. Lehetőség van kórházlátogatásra, ami eddig tilos volt. Lehetőség van énekkarok, konferenciák, szeretetvendégségek, különböző egyházi rendezvények szervezésére és vendégfogadásra. A lehetőség sok, a munkás kevés. Legnagyobb feladatunk alkalmas embereket találni erre a sok szolgálatra. Jelenleg Magyarországon, a debreceni, budapesti és sárospataki teológián tanul tizenhat fiatal, de ezek csak három-négyszáz év után állhatnak szolgálatba. Az ez évi felvételi vizsgákra tizenháromezer fiatal készül. Szeretnénk elérni legalább az ötvenes létszámot, hogy egy lelképásztornak ne legyen legföljebb csak két gyülekezete. Jelenleg négy-öt van.

E nehéz szolgálatban adódott már második éve a katekéták képzésével némi segítség. Három évig tart a tanulásuk, de volt olyan, aki fél év után már segített a lelképásztornak. Az elmúlt évben negyvenöt fiatal végezte el az első évet és ebben az évben újabb ötvenfős osztály indult. Ezek között is van már olyan, aki besegít a szolgálatba.

Mindezeket összefoglalva a sok lehetőségnek csak a kisebbik részét tudjuk kihasználni.

A felnőtt gyülekezeti tagok számára a mostani idő sok kísértést hordoz. Eddig a félelem összetartotta a gyülekezeteket, most a szabadságban sok a kísértés az eltévelyedésre. A népegyházból hitvalló egyházzá kell nőni. Nagy veszélyt jelentenek a szekták, különösen a Jehova tanúinak zaklatása, halászsága. Nagy kísértés a világi helyzet sok lehetősége, a meggazdagodás csábítása és a szabados, erkölcstelen élet vonzóereje. Nagyobb a szabadság, de nagyobb a kísértés is! Mint ahogy nem volt felkészülve az egyház a nagy megpróbáltatásra, most úgy nincs felkészülve a nagy szabadságra és lehetőségre.

Az állam részéről szándékos volt az egyház elszigetelése. Várakozásuk az volt, hogy az egyházban az öregek kihalnak, a fiataloknak nem kell az Istent, és kialakul az új ember, a „szocialista” ember. Tervük persze nem valósult meg, mert a „szocialista” ember is a bűn hatalma alatt áll. A hazug ideológia nem adott sem erőt, sem reménységet az élet kérdéseinek megoldására. Most e hazug ideológia megszűnt, de a bűn és a bűnre való hajlandóság megmaradt. A mai ember tanácstalanul, bizonytalanul tekint a jövő felé. Ebben a zűrzavarban, mikor mind gazdasági, mind lelki téren a mélyre jutott, és még most is lefelé halad, az egyháznak kellene utat mutatni, és világosságnak lenni a sötétségben. Sajnos erre az egyházak sincsenek egyetemesen felkészülve. Lelkészeink véleménye és hozzáállása is különböző. Még most is van olyan, aki nem látja alkalmasnak a helyzetet a bátor és hitvalló kiállásra. Nem tesznek meg a lehetőség szerint mindent az ifjúság nevelésében, pedig ez a jövő alapja.

Gyenge pontja az egyháznak az adakozás, áldozatvállalás és a közösségért érzett felelősség. Ugyanis a múltban tilos volt ezek szerint cselekedni és gondolkodni. A negyvenöt esztendő ezen a téren is nagy romlást idézett elő. Nem könnyű most másképp gondolkodni, ha nincs belső változás. A Kárpátaljai Református Egyháznak most van a nehezebb ideje: megtanulni élni a lehetőségeivel Krisztus szerint, mert ha nem, lassan elsorvad és megszűnik, templomai kiürülnek, és ez népünk lelki halálát jelentené.

Én a magam részéről bizakodó vagyok. Látom a sok bajt, akadályt, de azt is látom, hogy az Úr nekünk a lehetőséget is megadta a megoldásra. Fiataljaink buzgósága, gyülekezeteink sok tagjának bátor és áldozatot vállaló kiállása, presbitereink helytállása és példamutatása, imádkozó háttér azok részéről, akik nem csak a földiekkel törődnek mind jó jel. Van jele az ébredésnek is, így az a hit munkál bennem, hogy „a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.”

Jelenleg hat templom épül, mert igénylik kisebb gyülekezetek is. Most van folyamatban a lelkészlakások (parókiák) visszaadása. Ha megkapnánk mindenütt, ez lehetővé tenné a hitoktatás zavartalanságát. Sajnos, minden egyházi épület olyan leromlott állapotban kerül vissza, hogy csak teljes újrakepítés után lehet használatba venni! Ezek lehetőségek, feladatok, és ezt csak teljes összefogással, együtt akarással, áldozatvállalással lehet rendezni.

Hisszük, hogy Isten is a megújulást, a lelkiekben való növekedést akarja és munkálja. Arra kérjük testvéreinket, hogy legyenek munkatársaink a sok munkában és lehetőségben.

Befejezésképpen még egy dologról, feladatról kívánok szólni. A volt Szovjetbirodalom - mely részekre bomlott és nyilvánvalóvá lett a belső zűrzavar - romlása erkölcsileg nagyobb, mint gazdaságilag. Jelenleg a régi ideológia megszűnése után, most az újat, a jót keresi. Itt nem negyvenöt év, hanem hetvenöt év romlása és félrevezetése van a háttérben. Úgy látjuk, a népnek most van lehetősége a jó választásra. Itt, ahol soha nem volt reformáció, igei látás, most erre lenne szükség. Viszont a misszió lehetőségében minden lelki ember hozzáállására szükség van, mert ezt elmulasztani a legnagyobb bűn és lélekgyilkosság lenne. Nemcsak belső misszióra, hanem külmisszióra is lehetőséget adott most az Isten, éljünk a lehetőséggel.

Az Ige üzenetével zárom soraimat: Jakab 4,17: „Aki azért tudna jót cselekedni, és nem cselekszik, bűne az annak.”

Kívánom, hogy soraim olvasása adjon nagyobb lelki látást, buzgóságot Isten országának építésében.

Testvéri szeretettel köszöntök mindenkit.

Áldást, békességet!

Munkács, 1992. május 19.

Gulácsy Lajos lelkipásztor

IV/4

Református egyházi élet Kárpátalján (1992. július)

1992 július közepét írunk. Naponként vannak változások, események. Mind a jónak, mind a rossznak ügye felgyorsult.

Az elmúlt hónap 24-én volt a felvételi vizsgája azoknak a fiataloknak, kik a magyarországi Csengeri Gimnáziumban fognak tanulni. 104 jelentkezőből 30 fiatal nyert felvételt. Ennek a gimnáziumnak elvégzése nemcsak érettségit ad, hanem hitoktatói és óvónői képesítést is. Szeretnénk, ha ezek közül a gyerekek közül jelentkeznének majd a teológiára. Fontosnak látjuk a képzett vezetők nevelését.

A másik nagyjelentőségű esemény július 3-8. között volt. A Reformátusok Világszövetsége Európa-tagozatának konferenciája, mely nálunk Ungváron volt megtartva. Ez volt az első eset, hogy Nyugat-Európából és máshonnan ennyi külföldi ellátogatott hozzánk. Megismerték helyzetünket, lehetőségeinket, találkoztak az állami vezetőkkel, és részt vettek sok gyülekezeti istentiszteleten. Tíz csoportra osztódva több mint harminc gyülekezetet ismertek meg, és több most épülő templomot láttak. Találkoztak fiatalokkal, akik nagy érdeklődést tanúsítottak az Úr ügye iránt. Az idősebbeket megszégyenítő módon keresik Isten országát.

A harmadik nagy esemény nálunk, hogy első ízben lehetett fiatalokat összegyűjteni nagyobb számban egy egyhetes lelkigyakorlatra amit, ifjúsági táborozásnak nevezünk. Két helyen készítettünk erre alkalmat. Az egyik Aklihegy, ahol 150 fiatal négy turnusban egy-egy hétig, a másik Balazséron, ahol 200 fiatal négy turnusban táborozott. 13-évtől 20 évesig hívtuk a fiatalokat. Azt tapasztaltuk, hogy örömet szerezünk nekik, és lehetőségük nyílt a buzgóbb Krisztuskövetésre. Azt sajnálták a fiatalok, hogy csak egy hétig tartott. De mi ezért is hálásak vagyunk az Úrnak. Örülni kell a kicsi kezdetnek is. Hisszük, az Úr lehetőséget ad a folytatásra. Ezek az események számunkra nagy jelentőségűek, mert a múltban mindez lehetetlen volt.

Feladatunknak látjuk most a visszaadott lelkészlakások helyreállítását, ugyanis olyat kapunk vissza, amelyek használhatatlanná váltak, így teljes átépítésre szorulnak. Ezt azért szorgalmazzuk, hogy a fiatalok tanítása, képzése jobban megoldható legyen. Újból csak azt tudom írni, hogy a munka és a lehetőség sok, de a munkás kevés. Megoldás csak az, hogy akik eddig munkálkodtak, még többet tegyenek.

Itt mondok újból köszönetet segítségükért, támogatásukért, mely nélkül az ifjúsági táborok élelmezése sem oldódott volna meg. Hálás a szívünk, hogy Önökben jó testvért adott az Úr és én hiszem, hogy munkájuk nem hiábavaló az Úrban.

Isten áldását kívánva mindnyájuk életére, munkálkodásukra testvéri szeretettel küldjük köszöntésünket a kárpátaljai reformátusok nevében.

Munkács, 1992. július 16.

Gulácsy Lajos lelkipásztor - főjegyző

IV/5.

Jelentés a Kárpátaljai Református Egyház jelenlegi helyzetéről 1993. január 11-én

Kárpátalján, mely Ukrajna nyugati részén terül el a reformátusok létszáma 130 000 - 140 000: azaz százharminc-száznegyvenezer.

A reformátusság kilencven gyülekezetben él. A legnagyobb hatezer, a legkisebb 130 lelket számlál. Nyolcvanhat régi temploma van, jelenleg hat új templom épül, és építése két éven belül befejeződik. A balazséri, haranglábi, aklihegyi már az 1993-as évben használható lesz. A belső berendezés, főleg az ülőhelyek (padok) elkészítése lesz a nehezebb feladat. A templomot építő gyülekezetek Csap kivételével, mind 350-600 lelket számláló kis gyülekezetek. Csap határ menti város, melynek templomát 1945-ben, a háború végén felrobbantották. Eddig és jelenleg is a római katolikus templomban tartják az istentiszteletet. A csapi gyülekezet létszáma 2032 lélek.

Aknaszlatina szóránközpont, ahol imaház építése indult meg, a gyülekezet létszáma a szóránnyal együtt 350 lélek.

A jelenlegi kilencven gyülekezetet huszonnégy kárpátaljai és két magyarországi lelkész látja el. A budapesti, debreceni, sárospataki teológiákon jelenleg harminckét fiatalunk tanul. Négy év múlva - remélhetőleg - elérjük az ötvenes lelkészi létszámot, és így a nagy gyülekezeteknek külön lelkészüket lesz, a kisebbek közül kettőnek lesz egy lelkésze.

Jelenleg a hitoktatók képzése is folyik. Két csoportban kilencvenöt fiatal készül a szolgálatra. Ezek közül negyven már szolgálatban is áll. Segítenek a hitoktatásban.

Legnagyobb feladatunk az ifjúság tanítása, nevelése, mivel ez az elmúlt negyvenöt esztendőben lehetetlen volt. Szükségesnek látjuk a mostani középkorúakat is megnyerni, akiknek nem volt lehetőségük lelki életet élni. Sajnos, ezek közül még most is kevesen járnak templomba, nehezen kapcsolódnak be az egyházi életbe. Az erkölcsi romlás, a lelkiség hiánya sokkal nagyobb, mint ahogy látszik. Az ateista-kommunista ideológia több kárt okozott a lélekben, mint a gazdasági életben, pedig azt is tönkre tette. Ezért itt mind gazdaságilag, mind lelkieken az emberek nagyon mélyre süllyedtek. Az iszákosság, erkölcstelenség, lopás, hazugság, erőszak, munkakerülés és csak e világban való hit az embereket lealacsonyította. Ebből az állapotból kell most életre kelni! Isten megadta ezt a lehetőséget. „Itt az üdvösség napja”. Most ez a legnagyobb feladatunk, kötelességünk, hogy ezt a lehetőséget megbecsüljük és jól kihasználjuk.

Már itt köszönetet mondok azért a sok testvéri segítségért, melyet az utolsó két esztendőben kaptunk segítő testvéreinktől. Bibliákat, énekeskönyveket, imádságos könyveket, hittankönyveket és sok más lelki irodalmat, amely nélkül tehetetlenek lennénk. Köszönetet mondunk a sok más anyagi és pénzbeli támogatásért is, különösen a lelkészek számára küldött gépkocsikért, melyek nélkül lehetetlen lenne a megnövekedett szolgálatokat elvégezni!

Köszönjük a testvéri találkozásokat, melyek által jobban megismerhetjük egymást és egymás hite által épülhetünk. Külön köszönet a karácsonyi segítségért mind a felnőttek, mind a gyermekeink részére. Nagy volt az öröm a kiosztásnál. A gyermekeink szenteste mindenütt ünnepi műsorral szolgáltak. Nagyon szép és meghatározó volt mindenki számára. Tapasztaltuk: „A ti munkátok nem hiábavaló az Úrban”.

Örömmel számolhatok be az élni akarás jeleiről! A gyermekek szorgalmasan járnak a hittanra és tanulnak. A felnőttek is buzgólkodnak. A templomba járás mindenütt megnövekedett. Több, nagyobb az érdeklődés a lelkiek iránt. Az áldozatvállalás is növekedőben van. Sajnos az elmúlt negyvenöt esztendő nagyon sokat ártott a szeretetszolgálat tekintetében. Az

egyháznak nem volt szabad senkit segítenie, csak titokban. Most ezt is előről kell kezdeni! Meg kell tanulni az áldozatvállalást, és az Úrért terheket viselni. A gyakorlat azt mutatja, hogy könnyebb szenvedni, mint a szabadságban, lehetőségben lélek szerint cselekedni. A nemtörődomség, felelőtlenség nagyon ragadós állapot. A keresztyénség pedig szolgálat, áldozatvállalás és minden dolognak a maga idejében való elvégzése.

Ilyen feladatként áll most előttünk a templomok és imaház építése mellett a lelkészlakások építése. Ugyanis 1949-ben minden egyházi ingó és ingatlant elvett az állam. A lelkészeket kilakoltatta a parókiákról, ott laknak a lelkészek azóta is, ahol tudnak. Most a törvények szerint ezeket az épületeket vissza kell adni. A valóság azonban az, hogy először azokat adják vissza, amelyek teljesen tönkre mentek, és használhatatlanok. Mindegyiket újra át kell építeni, és használhatóvá tenni. Ez a feladat sajnos nagyobbak látszik, mint a lehetőségeink és hitbeli hozzáállásunk.

Szeretnénk ezeket a lelkészlakásokat úgy felépíteni, hogy legyen benne gyülekezeti terem, hitoktató terem, könyvtárra alkalmas helyiség és vendégszobák a hozzánk érkezők számára.

Nagy gondunk még a régi templomok megőrzése, ugyanis a legtöbb templom nedves, salétromos, hideg. Úgy tudjuk, most szabadalmazták a nedvesség elszívó készüléket, legalább harmincöt templomban nagy szükség volna rá.

A jelenleg szolgáló huszonhat lelkész közül a szolgálat végzésére nagy szükség volna még hat darab személygépkocsira, egy mikrobuszra, mely egyben könyvtárusításra is alkalmas lenne. Sok szolgálat azon múlik, hogy időben el tudjuk végezni.

Az anyagiak romlása miatt, a benzinhiány miatt, illetve annak magas ára miatt sok szolgálati lehetőség marad el. Jelenleg a lelkész egy havi fizetéséből csak ötven liter benzint tud venni. A szolgálat ellátása napról napra nehezebbé válik. De az Úr tudja dolgainkat, és ahogy eddig megtapasztaltuk megtartó kegyelmét - tudjuk - ezután is tapasztalni fogjuk.

Sok a megoldatlan kérdésünk, akadályok, noha az államhatalom részéről elmúlt a veszély és korlátozás. Inkább jóakaratot tapasztalunk, legalábbis szóban. De az általános romlás, szegénység mindenekben meglátszik. A bizonytalan jövő, a körülöttünk dúló háborúk, nemzetiségi feszültségek, sőt még vallási villongások is tapasztalhatók. Ezért sok ember visszahúzódik, bizonytalanná válik, vár, mert azt hiszi jobb lesz. De mi tudjuk: „Aki a fellegetre néz, nem vet, de aki nem vet, nem arat”. Ezért kérjük a testvéri segítséget, támogatást a lehetőségek szerint, hogy ezt a nehéz és bizonytalan időt és állapotot megharcolhassuk az Úr tetszése szerint.

Szólnom kell még az egészségügy nehézségeiről, mely mindig megoldatlan volt, most pedig egészen a mélyre zuhant. Nincs gyógyszer (például insulin sem a cukorbetegnek), hiányoznak a vizsgáló berendezések és sok esetben tudatlan, vagy lelkiismeretlen kiszolgáló személyzet nehezíti a helyzetet. Ezen a téren is szükséges lenne, hogy az egyház lelki és anyagi támogatást nyújtson. Befejezéséppen szólanom kell arról, hogy Kárpátalja a reformáció végvára, legkeletibb része. Szükségesnek látjuk, hogy kelet felé a missziói munka a mi segítségünkkel is tovább haladhasson. Missziói iskolát kívánunk létrehozni, ahol fiatal lelki emberek, akik a keleti nyelveket tudják, itt kiképzést kapjanak, és vállalják ezt a fontos és felelősségteljes munkát, mely mások számára is utat mutat az Isten országa felé.

Ezek a kárpátaljai református egyház főbb feladatai és kérdései. Nagyok és sokak, véghezvinni emberileg lehetetlen, de hisszük „Istennél minden lehetséges”. Szeretnénk és kívánunk Istenre figyelni. Kívánjuk, hogy Szentlelkével tanácsoljon bennünket.

Legyen velünk az Úr vezetése és áldása.

Beregszász-Munkács 1993. január 2.

IV/6.

Az első református gimnázium megnyitása Kárpátalján

1993. szeptember 8-a a Kárpátaljai Református Egyház életében történelmi dátum lett. Beindult a református gimnázium első osztálya huszonegy fővel Nagyberég községben, mint a Nagyberégi Középiskola kísérleti osztálya, hogy a jövő iskolaévből teljesen önálló iskolaként működjön. Hároméves képzés folyik a kilenc év általános iskola után. Célunk fiataljaink előkészítése az egyetemi felvételre. Olyan fiatalokat szándékozunk nevelni, akik orvosként, mérnökként, pedagógusként vagy lelkipásztorként, mint keresztyén emberek töltsék be majd hivatásukat. Meggyőződésünk, hogy szükség van olyan vezetőkre, akik a keresztyén normákhoz igazodnak, és példás életű emberek lesznek.

Ilyen céllal és vágygal indult el huszonegy fiatal, tizenhat fiú és öt leány, akik vállalják a többlettanulást és a református iskola szellemiségét, fegyelmét. A tanulás magyar nyelven folyik figyelembe véve az állam nyelvét és oktatási rendszerét. El kell sajátítaniuk az ukrán nyelvet teljesen, és meg kell tanulniuk az angol nyelvet. A rendes tananyagon kívül kötelező a bibliaismeret, egyháztörténelem, egyházi zene és énekek megismerése. Nagynak látszik ez a követelmény, de csak ilyen módon tudnak bekapcsolódni az európai szintű képzésbe.

Örömmel írhatom, hogy ezek a fiatalok nagy lelkesedéssel kezdték az évet szeptember 1-jével. Kívánjuk, hogy e buzgóság és szorgalom mindvégig megmaradjon. Szeretnénk, hogy ezek a fiatalok bekapcsolódjanak az egyházi hitoktatásba és a gyülekezet életébe. Számunkra ez erőforrást fog jelenteni

Ebben a munkánkban segítségünkre sietett a sárospataki teológia, a holland EDUCA TRANSFER International Amersfoort oktatási szervezet. E segítség nélkül mi magunk nem tudjuk e tervet megvalósítani, ezért köszönetet mondunk mindenkinek, aki segítségünkre siet.

Az egyházi iskolaévnnyitó ünnepség Nagyberegen volt. Iskolalátogatással kezdődött, majd istentisztelettel folytatódott. Az íge üzenete: „A szél szembe fúj a tanítványokkal, mikor eveznek a túlsó partra, de nem szabad abbahagyni az evezést, és Jézus a kellő pillanatban megjelenik, ahogy a bibliai történet mutatja”. Ezt a szolgálatot Dr. Hegedűs Lóránt a Magyarországi Református Zsinat elnöke végezte. Kárpátalja református püspöke, Dr. Forgón Pál megnyitója után a holland küldött üdvözölte az iskola megnyitását. Örömének és együttműködésének jelét adta a templomban az iskola igazgatósága, a tanfelügyelőség, a Kárpátaljai Pedagógusszövetség, a magyarországi művelődés és közoktatásügy képviselője, a határon túl lévő magyarság képviselője és még sokan mások.

Mindenki úgy nyilatkozott, hogy e történelmi időkben nagyon fontos a józan gondolkodás, becsületes helytállás és közös munkálkodás, hogy e szép és nemes feladatot, melynek megvalósítása megindult, jó véghez vigyük.

Áldja meg az Úr mindazokat, akik e nemes cél érdekében munkálkodnak, áldozatot vállalnak, és szívükön viselik a kárpátaljai református gimnázium megmaradásának ügyét.

Munkács, 1993. szeptember 15.

Gulácsy Lajos egyházkerületi főjegyző

IV/7.

Beszámoló a Kárpátaljai Református Egyház életéről (1995. július)

E mostani beszámolómat sem kezdek másképp, mint az elmúlt évit. Megtartott Isten az Ő kegyelmében. Megtapasztaltuk, hogy megáld minket az Isten. Ez elsősorban abban látszik, hogy fiataljaink Istenhez való vágyódása nő. Szorgalmasak a hittantanulásban, templomba járásban, nagy számmal vesznek részt az ifjúsági táborozásban, magaviseletük pozitív irányban változott. A konfirmándusok szintén nagy buzgóságot tanúsítanak. Fiataljaink lelkesedése szinte az idősebbeket is magával ragadja. Ma ők a példaadók a gyülekezetekben, ők a jövő emberei. Áldja is meg őket az Úr, mert szükség van rájuk.

Mint ahogy a múlt évben jelentettem a huszonnégy lelkészlakásból elkezdtek tizenhárom teljes felújítását. Ezek a munkálatok ebben az évben befejeződnek. A többi lelkészlakás felújítás alatt van, sőt már némelyikbe be is költöztek a lelkészek.

Templomaink építése halad. Idén ősszel az aklihegyi templom átadásra kerül, de van remény arra, hogy a tiszaujfalusi templom is elkészül. A csapi és bakosi, valamint a batári templomok építése csak a jövő év őszén fejeződnek be a reménység szerint, azaz 1996-ban, a Magyar Reformátusok Világtalálkozójára.

A világtalálkozót 1996. augusztus 15-én és 16-án tartjuk Kárpátalján. Már most tudatom kedves olvasóimmal, hogy ez a rendezvény augusztus 15-én 11 órakor kezdődik a Vereckei-hágónál ökumenikus istentisztelettel, megemlékezvén a magyarok 1100 évvel ezelőtti bejöveteléről. Délután pedig a szolyvai haláltábor helyén létesített emlékparkban szintén ökumenikus istentiszteleten emlékeznénk a sok ezer mártírra, kiket az úgynevezett „málenkij robotra” hurcoltak el és embertelen körülmények között a szolyvai táborban vesztették életüket.

A vendégek elszállásolását a munkácsi és környékbeli református családok vállalják szeretettel. Másnap, azaz 16-án, pénteken Beregszászban, Kárpátalja legnagyobb református templomában tíz órai kezdettel folytatódna a Református Világtalálkozó, és délután a tiszaujlaki Turul szobornál szabadtéri búcsútalálkozó lenne. Szeretettel hívjuk testvéreinket e rendkívüli rendezvényre. Ezerszáz éven keresztül sok baj és vizsály között megtartott az Isten, tőle várjuk a következő ezer megtartását is.

A határon való átjárás az ígérek szerint zavartalan lesz. Imádkozzunk e nagy találkozó megvalósulásáért! E találkozóra készítjük a Kárpátalja-albumot a kilencvenegy gyülekezetéről, templomairól ismertetés végett. De a személyes találkozás lesz az igazi áldása ez alkalomnak.

Egyházi életünkről elmondhatjuk még, hogy a kilencvenegy gyülekezetben jelenleg is huszonhét lelkipásztor szolgál, és kisegítőként Magyarországról három lelkész jött egy esztendőre. 1995. október 1-től öt fiatal áll be a lelkipásztorok közé, akik most végeznek a debreceni és budapesti teológiákon. Viszont a jelenleg szolgálatban lévők között három is a nyolcvanadik évét tapossa, és több gyülekezetben szolgál. Októbertől újból öt fiatal kezdi meg tanulmányait Budapesten, Debrecenben, Sárospatakon, Kolozsváron és Komáromban a teológián. Nagy segítségünkre vannak a katekéták, akik főleg a hittantanításban, az ifjúsággal való foglalkozásban segítenek, de beteglátogató szolgálatot is végeznek. Szeretnénk, ha a diakóniai munka még jobban fejlődne. A presbíterek is lelkesedéssel állnak be a szolgálatba. Különösen nagy segítséget jelentenek az építkezésnél, javításoknál.

Még be kell számolnom a nagybereg református gimnáziumról és az 1995 szeptemberében megnyíló tivadari és nagydobronyi református gimnáziumokról. Fiataljaink az életre készülve igyekeznek az európai tudásszinthez felzárkózni.

A rólunk való híradásból nem szabad kihagyni az idén is működő keresztény ifjúsági táborokat, tizennégy éven felüli ifjaknak, öt napos turnusokban hétfő déltől szombat délig való foglalkoztatásukat. Ellátásukról és szállásukról gondoskodunk. Az ennivaló elkészítéséről a gyülekezet asszonyai gondoskodnak önkéntesen. A presbiterek beszerzők és felügyelők. A táborokat már három éve működtetjük és tapasztaljuk: „A ti munkátok nem hiába való az Úrban.” I Kor 15,58. A fentebb írottakról meggyőződhetnek személyesen is, ha az 1996-os világtalálkozóra eljönnek.

Anyagilag bizonytalanságban, szegénységben élünk, de megtapasztaljuk szép énekünk valóságát: „Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van.” Ebben a reménységben hálát adunk a máért és imádkozunk a holnapért.

Ezt kívánjuk minden testvérünknek.

A nagy találkozó reményében az 1996-os évben.

Beregszász-Munkács, 1995, július.

Levelek

(1)

A Tiszáninneri Református Egyházkerület püspöki hivatala

Miskolc, 1993. május 13.

333/93

Főtiszteletű

Dr. Forgon Pál

püspök úr

Főtiszteletű

Gulácsy Lajos

főjegyző úr

Beregszász - Munkács

Kárpátalja

Főtiszteletű Püspök Úr, Főtiszteletű Főjegyző Úr!

Kedves Testvéreim!

Isten iránti hálával vettük a hírt a Kárpátalján, Nagyberegen felállítandó református gimnáziumról. Nagy kiváltság számunkra, hogy testvéreink szent szándéka megerősítést és támogatást vár Sárospataki Kollégiumunktól és egész itteni református népünktől. Örömmel hallottuk, hogy holland református testvéreink is ott állnak a történelmi kezdeményezés mögött. Imádságos szívvel várjuk a további kibontakozást, és lehetőségeinken belül keress a segítségnyújtás útjait.

Isten gazdag áldását kérve az akarásra és a munkálásra,
testvéri köszöntéssel:

Szabó Dániel Dr. főgondnok

Mészáros István püspök

(2)

Educa Transfer International (E.T.I.) cooperules with the Association for Christian Education
For the contents and quality of education

Kárpátaljai Református Egyház

Főtiszteletű

Dr. Forgon Pál

Főtiszteletű

Gulácsy Lajos

püspök Úrnak

Hmelnickij út 9

295510, Beregszász, Ukrajna

L. S.

Nagy hálával tekintünk vissza kölcsönös megismerkedésünkre kárpátaljai tanulmányutunk alkalmával, 1993. május 4-i héten.

Örömmel hallottunk az új lehetőségről Ukrajnában, hogy Egyházuk egy Református Gimnáziumot szeretne alapítani Nagyberég községben.

A Kelet-Európát támogató Holland Református Keresztyén Szervezetekkel történt részletes megbeszélés után úgy döntöttünk, hogy mindenben támogatjuk Református Egyházi Iskolájuk alapítását. Ez a támogatás éppen úgy vonatkozik a tanítás tartalmi (curriculum) felépítésére, mint az anyagi /pénzügyi / segítségére.

E levelünkkel ígéretet teszünk arra, hogy rendelkezésre bocsátjuk azokat az anyagi (pénzügyi) összegeket és eszközöket az 1993/94-es tanév költségvetése számára, amint azt 1993. május 8.-i levelükhöz csatolt mellékletükben kéri, - természetesen azután, hogy az illetékes Ukrán Hatóságok hivatalosan jóváhagyták Református Gimnáziumuk alapítását és működését.

Nagyra értékeljük ennek az iskolának megnyitását, ugyanis mint a Hollandia és Ukrajna közötti kulturális kapcsolatok kapunyitását. Reméljük, hogy ezzel a két ország között megindulhat egy intenzív, hosszantartó együttműködés.

Isten gazdag áldását kérjük életükre, minden munkájukra, és most különösen is mindazokéra, akik bármilyen módon fáradoznak Református Gimnáziumuk felépítésén a szeptemberi megnyitás célkitűzésével.

Amersfoort, 1993. május 14.-én

ds.I.L.Tüski

drs. Harry Wubs

drs. Wim Westerman

(3)

Kárpátaljai Református Egyház

Tudósítás

A Kárpátaljai Református Egyház Zsinati Tanácsa megbízta 1993. szeptember 1.-től Oroszi Pál lelkeszi tanácsost a bibliaismeret és a Káté tanításával, Horkay László esperest az egyházi zene és ének tanításával, Gulácsy Lajos főjegyzőt az egyháztörténelem tanításával és a helybéli lelkipásztort Szántó Jánost bibliaórák és áhítatok megtartásával. Ez azért is fontos, mert a gimnázium katekétá képesítést is ad.

Beregszász, 1994.január 31.

Forgon Pál

(4)

Kárpátaljai Református Egyház

DRS Wim Westerman Educa Transfer Internacional

DRS Harry Wubs Educa Transfer Internacional

A Kárpátaljai Református Egyház vezetősége kéréssel fordul az EDUCA Transfer International vezetőségéhez, hogy támogassák a Kárpátalján meginduló református gimnáziumot.

A gimnázium feladata és célja olyan fiatalokat nevelni, kik az elemi iskola elvégzése után a gimnáziumban tanulnának és készülnének az egyetemi felvételre. Itt szeretnénk előkészíteni a teológiára jelentkezőket is. A gimnáziumot azért látjuk fontosnak, mert itt az iskolák szintje nem éri el az európai szintet, és szeretnénk, ha a mi fiataljaink is felzárkózhatnának az európai szintre.

A gimnázium három éves lenne az elemi ill. az általános iskola kilenc osztályának elvégzése után. A tanulók létszáma 25-30. Egy osztállyal indulna. Ezeknek a fiataloknak a kiválasztása az egész Kárpátaljáról történne felvételi vizsga alapján. Ez év szeptemberétől szeretnénk beindítani a gimnáziumot. A gimnázium bentlakásos, internátusi rendszer alapján működne. A Biblia szerint: „A ti hitetek mellé ragasszatok tudományt.”

A gimnázium fenntartása segélyekből és adományokból történne a Sárospataki Egyetem védnöksége alatt. Előreláthatólag a jelenlegi árak szerint a harminc fő fiatal képzése, a tanári kar fizetése és a kiszolgáló személyzetköltsége 10 hónapra 25 000 márkát igényelne. Számításunk szerint ez a minimális költség a gimnázium működéséhez. Az épületet bérelnénk, de az, hogy alkalmassá tegyük iskola céljára, azaz felszereljük, 5000 márkába kerülne. A tanárok egy része helybéli lenne, de a legfontosabb helyekre külföldi tanárokat hívnánk.

Ezeket összefoglalva a mi jelenlegi lehetőségeink szerint csak akkor tudjuk megvalósítani a gimnázium tervét, ha testvéri támogatást kapunk mind anyagi, mind tanácsadás tekintetében.

Azért fordulunk Önökhöz, mert tudjuk, hogy testvéri szeretettel vannak irántunk, amelyet már eddig is sokszor és sokféleképpen megtapasztaltunk.

Döntésüket és segítségüket várva az Úr áldását kérjük életükre és munkálkodásukra. „Tudván, a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.”

Munkács, 199?. május 8 Gulácsy Lajos, főjegyző, külügyi vezető

(5)

Kárpátaljai Református Egyház

N°169

Kárpátaljai Református Egyház vezetősége hálás köszönetet mond az amerikai testvérek minden anyagi támogatásáért, különösen a gyermekek számára küldött több ezer pár cipőért.

Kimondhatatlan örömet jelentett a rászoruló szegény gyerekek számára ez a testvéri segítség. Kérjük, amikor tehetik, ezután is támogassák az itt élő rászorulókat, főleg gyermekeket és ifjakat.

Helyzetünkről Szilágyi István nagytiszteletű úr részletesen beszámol.

Életükre és munkájukra Isten áldását kérve maradunk testvéri szeretettel.

Beregszász, 1997. november 15. Gulácsy Lajos püspök

(6)

Az első református gimnázium megnyitása Kárpátalján

1993 szeptember nyolcadika a Kárpátaljai Református Egyház életében történelmi dátum lett. Beindult a református gimnázium első osztálya 21 fővel Nagyberegi községben, mint a Nagyberegi Középiskola kísérleti osztálya, hogy a jövő iskolaévben teljesen önálló iskolaként működjön. Hároméves képzés folyik a 9 év általános iskola után. Célunk fiataljaink előkészítése az egyetemi felvételre. Olyan fiatalokat szándékozunk nevelni, akik orvosként, mérnökként, pedagógusként vagy lelkipásztorként, mint keresztyén emberek töltsék be hivatásukat. Meggyőződésünk, hogy szükség van olyan vezetőkre, akik a keresztyén normákhoz igazodnak és példás életű emberek lesznek.

Ilyen céllal és vágygal indult el 21 fiatal, 16 fiú és 5 leány, akik vállalják a többlettanulást és a református iskola szellemiségét, fegyelmét.

A tanulás magyar nyelven folyik, figyelembe véve az állam nyelvét és oktatási rendszerét. El kell sajátítaniuk az ukrán nyelvet teljesen és meg kell tanulniuk az angol nyelvet. A rendes tananyagon kívül kötelező a biblia-ismeret, egyháztörténelem, egyházi zene és énekek megismerése. Nagynak látszik ez a követelmény, de csak ilyen módon tudnak bekapcsolódni az európai szintű képzésbe.

Örömmel írhatom, hogy ezek a fiatalok nagy lelkesedéssel kezdték az évet szeptember 1.-ével. Kívánjuk, hogy e buzgóság és szorgalom mindvégig megmaradjon. Szeretnénk, hogy ezek a fiatalok bekapcsolódjanak az egyházi hitoktatásba és a gyülekezet életébe. Számunkra ez erőforrást fog jelenteni.

Ebben a munkában segítségünkre sietett a Sárospataki Teológia és a holland EDUCA TRANSFER International Amersfoort oktatási szervezet. E segítség nélkül mi magunk nem tudjuk e tervet megvalósítani, ezért köszönetet mondunk mindenkinek, aki segítségünkre siet.

Az egyházi iskolaévnnyitó ünnepség Nagyberegen volt. Iskolalátogatással kezdődött, majd istentisztelettel folytatódott. Az Ige üzenete: „A szél szembe fúj a tanítványokkal, mikor eveznek a túlsó partra, de nem szabad abbahagyni az evezést és Jézus a kellő pillanatban megjelenik, ahogy a bibliai történet mutatja.” Ezt a szolgálatot Dr. Hegedüs Lóránt a magyarországi református zsinat elnöke végezte. Kárpátalja református püspöke Dr. Forgon Pál megnyitója után a holland küldött üdvözölte az iskola megnyitását. Örömének és együtt-

munkálkodásának jelét adta a templomban az iskola igazgatósága, a tanfelügyelőség, a Kárpátaljai Pedagógusszövetség, a magyarországi művelődés és közoktatásügy képviselője, a határon túl lévő magyarság képviselője és még sokan mások.

Mindenki úgy nyilatkozott, hogy e történelmi időkben nagyon fontos a józan gondolkodás, becsületes helytállás és közös munkálkodás, hogy e szép és nemes feladatot, melynek megvalósítása megindult, jó véghez vigyük.

Áldja meg az Úr mindazokat, kik e nemes cél érdekében munkálkodnak, áldozatot vállalnak és szívükön viselik a kárpátaljai református gimnázium megmaradásának ügyét.

Munkács, 1993. szeptember 15.

Gulácsy Lajos egyh. ker. főjegyző

(7)

Jelentés az óvodák helyzetéről, az ukrainai Kárpátaljáról.

A kommunizmus bukása óta az óvodák helyzete gyökeresen megváltozott, Az addigi állami nevelés és a gyerekek céltudatos irányítása megszűnt. Mivel a gazdasági helyzet megnehezült, az óvodákra kevesebb támogatás jut. A megoldás: ideiglenesen bezárják, különösen a téli időszakban, mert magas a rezsi-költség, Ha az egyháznak volna anyagi lehetősége, most az óvodákat átvehetné és irányíthatná nagy részét. Mivel nincs rá anyagi lehetősége, így csak részben és kevés helyen tudja támogatni. A magyarlakta vidéken az óvodák is magyar nyelven működnek és az óvónők nagy többsége református keresztyén szellemiben végzi munkáját. Ezért bizonyosak vagyunk, hogy az óvodák támogatása szükséges és meghozza eredményét.

Ezért kérjük önöket a Kárpátaljai Református Egyház vezetősége nevében, legyenek segítségünkre, hogy az óvodák újból működjenek, és az egyház a biztosíték arra, hogy az önök támogatása csak az óvodák működésének elősegítésére és fenntartására lesz fordítva! Mivel minden óvoda egyforma nehéz anyagi gondokkal küzd, ezért lehetetlen, hogy csak egy vagy két óvodát karoljunk fel. Elgondolásunk szerint a támogatás 75%-át kapná a beregszászi 18.számú már ismert óvoda, a maradék 25%-át pedig a közelben lévő óvodák felszerelésére és az ott levő óvodások étkeztetésére fordítanánk természetesen szükséges, hogy az egyház felügyelete alatt a legszükségesebbekre fordítsák a támogatást.

Nagyon jó lenne, ha Önök közül valaki személyesen meggyőződne az itteni állapotokról és lehetőségekről. Szeretettel és szívesen várjuk megbízottjukat.

Segítségüket köszönve Isten áldását kérem életükre és munkájukra.

A Diakóniai Bizottság nevében

Beregszász, 1998. május 3.

(8)

Szemüvegesek napjai...

Június 11-14-e között számos beregszászi és környékbeli lakos kereste fel a járási poliklinikát, ahol az USA-ból érkezett Ohio állambeli VOSH (Volunteer Optometric Services to humanity) munkacsoportja tartott négy napon át szakrendelést. A VOSH - Önkéntes Humanitárius Látszerész Szolgálat, olyan jótékonsági szervezet az Amerikai Egyesült Államokban, amely arra vállalkozott, hogy összegyűjti a használt szemüvegeket és eljuttatja azokat a világ különböző országaiban élő rászorulóknak.

Az Amerikában élő Szilágyi István református lelkész szervezte meg a szakemberek útját, s Kárpátaljai Református Egyház meghívására érkeztek hozzánk. Előzőleg Munkácson négy napon át 1100 személy komputeres szemvizsgálatát végezték el. Akadt dolguk Beregszászban is, idejövételüket jóval megelőzte hírük, így már péntek reggel sokan gyűltek össze a járási poliklinika előtt, s az ingyen szemüveg és szakrendelés reményében valóságos ostrom alá vették a bejáratokat. E sorok írója és fotóriporterünk csak nagy ügyvel bajjal tudott bejutni a komputeres diagnosztikát végző terembe.

Odabenn a hosszú asztalokon a megszámlálhatatlan mennyiségű sorakozott pontos adatokkal. A komputeres szemvizsgálaton átesett betegeknek ezekből válogatták ki azt az okulárét, amely megfelelőnek bizonyult, s már távozhattak is.

Darel Groman úrral, a VOSH alelnökével beszélgettem el küldetésükről. Hulpa Ljudmilla, a Beregszászi 5.sz Középiskola igazgatóhelyettese vállalkozott a tolmács szerepére.

- Célunk az - tájékoztatott a megnyerő mosolyú Groman úr -, hogy orvost, szemüveget megfizetni képtelen gyengénlátóknak segítsünk. Gulácsy Lajos református főjegyző meghívására érkezünk Kárpátaljára, 13500 darab szemüveget hoztunk magunkkal. Ezeket az amerikai Keresztény Egyházi Gyülekezet gyűjtötte össze. Missziónk a világot járni. Már sokfelé megfordultunk. 1987-ben Mexikóban, 1989-ben Indiában, 1991-ben Guatemalában, tavaly pedig Nicaraguában volt munkacsoportunk. Jómagam Tunéziában és Tanzániában is jártam hasonló céllal.

- Akad-e olyan beteg, akinek nem tudnak szemüveget felajánlani?

- Igen. Ma is emlékszem egy idős hölgyre, akinek a látásromlását szürkehályog idézte elő. Ilyen esetben szemorvoshoz irányítjuk a beteget.

A továbbiakban Groman úr elmondta, hogy szervezetük önkéntes, nonprofit, humanitárius szervezet. Ukrajnába négy házaspár érkezett. Elkísérte őket Magdalene Corbin asszony, Ohio állam egészségügyi miniszterének helyettese is, aki az épülő beregszászi kórházat tekintette meg. Corbin asszony a kórház berendezésében kíván közreműködni, ehhez azonban be kellene végre fejezni az építkezést.

Az amerikai szemésztábor legidősebb tagját, a 82 éves Zigmunt Millert is volt alkalmunk megismerni. A kedves öregúr édesanyja Ukrajnában, édesapja Lengyelországban született, tehát ősei földjére érkezett ide. Ziggy, azaz Zsiga bácsi ma már nyugdíjas, Texasban él, korábban egy nagyvállalat igazgatójaként tevékenykedett. Ez a második útja a VOSH-sal: már Guatemalában is segített a rászorulókon.

- Ha Texasban jár, megtanítom lovagolni - ajánlotta. Ki tudja, mit hoz az élet... eljuthat-e egy kárpátaljai magyar újságíró Texasba, s viszontlátja-e az önzetlen Ziggy-t, aki több ezer kilométert meg a tengeren túlról saját költségén, akárcsak társai, hogy segíthessen...?

- Ejtsünk néhány szót a tolmácsokról is. Az 5. sz. középiskola 8 angoltanára négy napon át felváltva tolmácskodott, de besegítettek legjobb tanítványaik is. Pliszka Irinának és a többi diáklánynak, nagy élményvolt, hogy hasznát tudták venni nyelvtudásuknak.

Az Ohio állambeli Önkéntes Humanitárius Látszerész Szolgálat a hasonló amerikai egyesült államokbeli 27 szervezetnek csupán egy munkacsoportja. Ahová meghívják őket, oda mennek ingyenes orvosi segítséget nyújtani. Amerikának ezt az arcát is megismerhettük általuk. Hívhatják őket társadalmi egyesületek, vallási közösségek, de állami szervezetek, minisztériumok is. Groman úr elmondta, hogy állandó kapcsolatban vannak az otthoniakkal. Augusztusban Illinois államból érkezik egy munkacsoport Ukrajnába.

Négy napon át reggel 7 órától este hétig dolgoztak a külföldi szakemberek városunkban. Türelmesen, fáradhatatlanul, nagy-nagy empátiával, kedvesen foglalkoztak minden egyes pácienssel. A szemüvegesek előtt fókuszba állították a világot...

Képes emlékek

További képek a felépült templomokról és egyéb egyházi intézményekről

Zárszó

Befejező részhez érkeztem. Az eddigi tudósítások különböző időben, alkalmasszerűen, valahol már elhangzottak. Sokszor kellett beszámolót tartanom úgy a lágeri életről, mint a Kárpátaljai Református Egyház történetéről. Volt miről beszámolni! Aki az eddig leírtakat elolvassa, meggyőződhet arról, hogy a történelmet nem a véletlenszerűség igazgatja, hanem van Gazdája ennek a világnak. Ez az utolsó tíz esztendő számunkra az áldásokban való bővülködések ideje volt. Nyolc templomunk felépült. Most tavasszal fejeződik be Munkácson a negyedik cigánytemplom építése Kárpátalján. A három gimnáziumunk működik. A Nagydobronyi Árvaház fogyatékos gyermekek számára ötvennégy fővel áldássá vált. Ugyanígy a munkácsi családias jellegű gyermekotthon tizennyolc gyermek számára az életet jelenti. Minden évben folyik az ifjúság nyári táboroztatása jó eredménnyel. A csongori központban negyedévenként az iszákosmentő misszió végzi gyógyító szolgálatát. Presbiteri találkozók, csendesnapok, evangélizációk, diakóniai munkák, kórházmisszió és sok más alkalom számunkra Isten gazdag áldását jelentik. Külön ki kell emelni a Beregszászi Diakóniai Központ tevékenységét. Már évek óta, de különösen az 1998. november 6-i árvíz után Isten mentő eszközévé vált. Óvodák felkarolását, szegények és egyedül élők támogatását is végzi.

Már többször idéztem szép énekünket: „Az Úr csodásan működik.” Most, írásom befejezésekor sem tudok ennél igazabbat, szebbet, jobbat mondani. Megáldott minket az Isten. Szegénységünkben is gazdaggá tett.

Nem hallgathatom el a sok testvéri segítséget. Az adományozókat és az adományokat az Úr adta nekünk. Itt is köszönetet mondok a sok testvéri támogatásért, ismert és ismeretlen segítőkért, becsületes és hűséges munkatársakért. Nem volt hiábavaló Isten munkája.

A magam részéről különösen hálás vagyok a tíz esztendőért. Eszköze lehettem Isten megtartó akaratának és szívem kérése, hogy áldja meg az Úr, azokat akik e munkát folytatják! Legyen Isten jó tetszése rajtunk, ahogy a 90. zsoltár mondja: „és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk.”

Áldást, békességet

Munkács, 2000. február 10.